

De opstelling aan de top

Advies over een toekomstbestendige
organisatie en financiering van topsport

De opstelling aan de top

Advies over een toekomst-
bestendige organisatie
en financiering van topsport

Voorwoord

De prestaties van Nederlandse topsporters zijn beter dan ooit. Of het nou de Olympische en Paralympische Spelen zijn of sporten als Formule 1 en kickboksen, Nederlandse sporters doen het goed. Maar wat zeggen prestaties van nu over de toekomst? Hoe kan je de Nederlandse topsport zo organiseren dat de topsportprestaties goed blijven, en de omstandigheden waarin zij tot stand komen ook? De maatschappelijke betekenis van topsport is nu namelijk al veel groter dan de organisatiekracht.

Het internationale topsportveld ontwikkelt zich razendsnel. We zien dat de landelijke politiek steeds vaker morele vraagstukken bespreekt over topsport, bijvoorbeeld over grensoverschrijdend gedrag of sportevenementen in landen die geen westerse normen en waarden hebben. Er komt een punt waarop je moet zeggen: 'tot hier en niet verder'. We moeten als Nederland voor onszelf duidelijk maken wat we wel en niet kunnen en willen. Topsport is grenzen verleggen, maar ook daar zijn grenzen aan. Met dit advies laat de NLsportraad zien dat je een goede toekomstbestendige topsport kan ontwikkelen als je voor alle takken van sport de basis op orde hebt. Met goede en eerlijke financiering en een duidelijk actieplan voor hoe om te gaan met excessen. Daarmee laat je zien waar je als Nederland voor staat en creëer je maatschappelijke waarde met en door topsport.

Het advies heeft een uitgebreide onderbouwing – van het KPMG-rapport tot de kwalitatieve analyse. Het is tot stand gekomen met ongelofelijk waardevolle input van vele experts en stakeholders. Ik ben dankbaar voor alle medewerking die we telkens hebben mogen ontvangen. Het leidt tot een rijk advies dat een waardevolle bijdrage levert aan een toekomstbestendige topsport in Nederland. Tenslotte wil ik de commissie bedanken voor het meedenken met de raad: Maarten van Bottenburg, Ruud Koning, Marjan Olfers, Bert van Oostveen, Hugo van der Poel en Dennis Vink. We hadden het advies niet kunnen schrijven zonder jullie expertise en inzet.

Marjolein Bolhuis-Eijsvogel

Raadslid en tijdelijk voorzitter Nederlandse Sportraad

Inhoud

Samenvatting	8
1 Inleiding	14
1.1 Aanleiding, doelstelling en context advies	15
1.2 Definitie en indeling topsport	16
1.3 Opzet advies	18
1.4 Leeswijzer	19
2 Toekomstbestendigheid topsport in Nederland	20
2.1 Urgentie: de topsport in Nederland staat onder druk	21
2.2 Wereldwijde ontwikkelingen in de topsport	22
2.3 Ontwikkelingen binnen de Nederlandse topsport	23
2.4 Vraagstukken rondom financiering van de topsport	25
2.5 Maatschappelijk rendement investeringen in topsport	27
3 Visie	30
3.1 Beeld van de toekomst	31
3.2 Verschillende vormen van topsport en hun behoeften	32
3.3 Verhouding sportorganisaties, bedrijfsleven en overheid	33
4 Aanbevelingen toekomstbestendige topsport	34
4.1 Presteren: opleiding, arbeidsmarkt, kennisontwikkeling en innovatie	37
4.2 Maatschappelijke betekenis: organisatiekracht, veiligheid en integriteit	39
4.3 Volgen en bezoeken: accommodaties, evenementen en media	44
4.4 Financiering	46
Literatuur	50
Bijlage	52

Samenvatting

// Urgentie

De Nederlandse topsport presteert momenteel uitstekend op de hoogste (inter-)nationale niveaus. Sporters op zowel olympische als paralympische winter- en zomerspelen winnen in verschillende sporten medailles. In commerciële sporten als wielrennen en vechtsporten leveren we kampioenen af en in het mondiale voetbal doen we het bij de mannen en vrouwen relatief goed als klein land. Door deze prestaties kan ieder kind in Nederland dromen van een internationale topsportcarrière in zijn sport en het grootste deel van de inwoners is trots op de topsportprestaties van ons land. Bovendien treden er allerlei maatschappelijke neveneffecten op. De Nederlandse Sportraad (NLsportraad) heeft gekeken of deze topprestaties met de huidige organisatie en financiering van topsport ook in de toekomst in stand kunnen blijven.

Hoewel het nog niet overal in de Nederlandse topsport vijf voor twaalf is, constateert de raad dat er op langere termijn veel onzekerheden zijn. De toekomstbestendigheid van de topsport wordt daardoor ondermijnd. Factoren die een rol spelen zijn een rijksoverheid die de ondersteuning en de financiering van topsport niet langdurig en expliciet heeft vastgelegd, een verlies aan organisatiekracht van sportbonden en de toenemende concurrentie in de topsport. Daarnaast stelt de samenleving toenemende eisen aan topsportorganisaties op het gebied van veiligheid en integriteit, is er onzekerheid over loterijfinanciering en groeit de financiële invloed van buitenlandse investeerders en internationale gokbedrijven.

De topsport in Nederland is beperkt toegerust op deze ontwikkelingen. Zonder een duidelijk en goed plan bepalen vermogende buitenlandse financiers al in de nabije toekomst het beoefenen en kijken van topsport. De kans is groot dat het Nederlands topsportlandschap dan nog slechts enkele commercieel interessante sporten bevat. De maatschappelijke waarde van de Nederlandse topsport vermindert daarmee flink.

// Ontwikkelingen die van invloed zijn op toekomstbestendigheid

Ontwikkelingen van buiten de Nederlandse topsport

De topsport is wereldwijd een volwaardige, bloeiende commerciële sector geworden die nog steeds verder groeit. Topsport maakt deel uit van een mondiale industrie waaraan grote private organisaties en investeerders geld verdienen. Of zij wel of niet in een sport investeren, wordt bepaald door de commerciële waarde van die sport (competitie). Daarmee komt de pluriformiteit van het sportlandschap in het gedrang. 'Wie betaalt bepaalt' is het leidende principe op deze mondiale markt. Daarnaast proberen (eveneens private) federaties als het IOC of de FIFA zoveel mogelijk invloed uit te oefenen op hun sporten. Overheden en lokale sportorganisaties wereldwijd, ook de Nederlandse, worstelen in toenemende mate met deze hard groeiende, internationale markt die veel invloed heeft op topsport in eigen land en op de beleving van burgers. Dat leidt tot vraagstukken op bijvoorbeeld het gebied van integriteit en veiligheid. Door toenemende concurrentie, mogelijkheden voor financieel gewin en gebrek aan bestuurlijke slagkracht neemt de prestatiedruk die hoort bij topsport ongezonde proporties aan. Dit vergroot de kans op misstanden.

Ontwikkelingen van binnen de Nederlandse topsport

Topsport doet veel met Nederlandse burgers, constateert de NLsportraad. Topsporters hebben door nieuwe media een platform om zich uit te spreken. Mede daardoor dragen ze bij aan een nationaal gevoel van trots: het Oranjegevoel. Naast deze positieve punten ziet de NLsportraad ook een aantal knelpunten. Voor veel betrokkenen bij de topsport zijn de financiële en organisatorische randvoorwaarden om hun beroep goed uit te oefenen onvoldoende. Daarnaast neemt de organisatiekracht van sportorganisaties zoals sportbonden en

betaaldvoetbalorganisaties (bvo's) steeds verder af. Nederlandse sportorganisaties beschikken steeds minder over voldoende kennis en organisatiekracht om topsport adequaat te organiseren en als gelijkwaardige partner te fungeren voor de oprukkende (internationale) commercie. Dit komt enerzijds doordat bepaalde sporten niet commercieel interessant zijn en daardoor onvoldoende financiële middelen hebben, en anderzijds door de toenemende eisen die de maatschappij aan topsport stelt op het gebied van integriteit, eerlijke financiering en duurzaamheid. Daar komt bij dat er bij de sportorganisaties spanning zit tussen de topsportindustrie en het verenigingsmodel. Ten slotte is de organisatie en financiering van topsport in Nederland historisch gegroeid en beetje bij beetje uitgebouwd, waardoor veel verschillende partijen zich bezighouden met topsport. Dit leidt tot een onduidelijke taakverdeling en ad-hocfinanciering. Daardoor is de organisatie versnipperd en minder effectief.

Ontwikkelingen rondom topsportfinanciering

Het bedrijfsleven investeert primair in de rendabele elementen uit topsport, de absolute top van media-genieke sporten, waar genoeg mensen naar willen kijken zodat er geld te verdienen is met reclame en sponsoring. Bedrijven investeren veel minder of niet in de basis waaruit de topsport voortkomt. Hierdoor is er weinig geld vanuit sponsoring om te investeren in de kwaliteit van coaching, talentontwikkelingsprogramma's, veiligheid en integriteit en (de beschikbaarheid van) trainingsaccommodaties. Dus in de top van de topsportpiramide gaan grote sommen geld om, terwijl voor financiering van randvoorwaarden een beroep wordt gedaan op andere financieringsbronnen zoals overheidssubsidie en loterijgelden. Denk bijvoorbeeld aan de financiering van voetbalstadions van bvo's; een aanzienlijk gedeelte daarvan wordt door overheden gefinancierd terwijl in het commerciële voetbal veel geld om gaat.

De toekomst van de financiering van topsport via loterijgelden is onzeker door mogelijke privatisering van de Nederlandse Loterij. Ook roept financiering met loterij- en met name gokgelden in toenemende mate maatschappelijke vragen op. De toenemende invloed van gokbedrijven op het topsportlandschap geeft meer risico op gokverslaving en matchfixing. Daarnaast is het regelmatig onduidelijk waar sponsorgelden van (online) gokbedrijven werkelijk vandaan komen. Financiering met loterij- en gokgelden wordt daarom vaak gezien als strijdig met waarden in onze samenleving zoals die staan verwoord in de *sustainable development goals* (SDG's) van de Verenigde Naties.

Verder ziet de NLsportraad dat de huidige systematiek van de verdeling van rijksmiddelen voor topsport knelpunten oplevert. De rijksoverheid laat de verdeling van de topsportmiddelen over aan NOC*NSF, een vereniging en belangenbehartiger. Dat betekent dat niet-leden geen toegang hebben tot deze rijksmiddelen. Ook hebben leden er belang bij geen andere leden toe te laten.

NOC*NSF heeft de afgelopen decennia het verdelen van de topsportmiddelen democratischer en transparanter gemaakt. Daarnaast realiseert de NLsportraad zich dat het niet alleen gaat om het verdelen van geld. Zo gebruikt NOC*NSF de verdeling van gelden bijvoorbeeld ook voor de verbetering van de *governance* van leden en voor *Athlete Services*. De NLsportraad waardeert deze positieve invloed, en die mag zeker niet verdwijnen. Toch blijft de NLsportraad van mening dat NOC*NSF een moeilijke positie heeft ten opzichte van zijn leden. Er is sprake van omgekeerde verhoudingen: niet de leden financieren NOC*NSF, maar NOC*NSF financiert (programma's ten behoeve van) de leden. Ten slotte leidt de relatief korte looptijd van financiering (in cycli van vier jaar) tot ad-hocbeleid en projectdenken in plaats van

langetermijninvesteringen en -beleid. Kortetermijndenken leidt tot druk op de atleten, trainers, coaches en de betrokken organisaties, die vaak sterk afhankelijk zijn van deze gelden voor topsport.

// Visie op een toekomstbestendige en robuuste topsport

De NLsportraad vindt het belangrijk dat we ook in de toekomst verzekerd zijn van goede topsportprestaties. Topsportprestaties zijn onder de juiste omstandigheden namelijk van grote maatschappelijke waarde voor Nederland. De NLsportraad ziet een toekomstbestendige, robuuste topsportsector voor zich, die duurzaam en eerlijk – volgens de SDG's – wordt gefinancierd. In de visie van de raad is duurzame financiering van topsport op lange termijn niet meer afhankelijk van loterijgelden en/of gokbedrijven. Daarmee wordt de Nederlandse topsportbranche neergezet als een investeringskans voor eerlijke financiers, waarmee het zich onderscheidt van het buitenland. Daarin werken sportsector, overheid en bedrijfsleven nauw samen, met goede verdeling van taken en verantwoordelijkheden. Ook zien we een topsportsector voor ons die bijdraagt aan de samenleving op het gebied van gezondheid, ontwikkelkansen, welzijn en economie. Zo kunnen Nederlandse sporters uit een breed aantal sporten zich internationaal meten. In die sportsector maken de voorwaarden het mogelijk dat alle betrokkenen uit de topsport veilig, met plezier, ondersteund met kennis en arbeidsperspectief kunnen werken. Dit maakt financiering van de Nederlandse topsport aantrekkelijker, en de topsport betrouwbaar om in te investeren. Bovendien levert een toekomstbestendige en robuuste topsportsector aansprekende, veilige sportevenementen op en een goed vindbaar en betaalbaar media-aanbod, waardoor Nederlanders de Nederlandse atleten kunnen volgen. Dat vraagt om keuzes van de overheid en van de topsportbranche.

// Welke rol heeft de overheid in topsport?

Het bedrijfsleven faciliteert en financiert grotendeels de top van de topsportpiramide. Voor minder en niet-commerciële sporten en voor randvoorwaarden als opleidingen en bovenregionale topsportaccommodaties, is sprake van marktfalen. Mede doordat de topsportindustrie wereldwijd hard groeit en de Nederlandse invloed daarop beperkt is, is het belangrijk dat de rijksoverheid een duidelijke rol voor zichzelf bepaalt. Tot nu toe is de rol van de rijksoverheid nooit expliciet vastgelegd. De rijksoverheid verstrekt wel al jaren subsidie aan NOC*NSF, verleent subsidies aan eenmalige topsportevenementen en is ad-hocfinancier voor accommodaties zoals bijvoorbeeld Thialf.

De NLsportraad vindt het noodzakelijk dat de rijksoverheid en decentrale overheden voor de lange termijn vastleggen wat hun rol is in de topsport. Wat betreft de raad ligt die rol vooral bij het faciliteren van randvoorwaarden zoals opleidingen, topsportprogramma's, accommodaties en veiligheid. Daarmee investeren overheden in de maatschappelijke waarde van topsport: om die te behouden en waar mogelijk te versterken. Ook bewaakt de rijksoverheid Nederlandse normen en waarden voor organisatie en financiering. Die zijn wat betreft de raad randvoorwaardelijk voor publieke investeringen in topsport. Bovenstaande betekent allerm minst dat de rijksoverheid eindverantwoordelijk wordt voor topsport in Nederland, dat blijven grotendeels de topsportorganisaties zelf. Maar de rijksoverheid zorgt er wel voor dat de basis in de topsport op orde is, omdat topsport van grote waarde is voor de samenleving.

// Aanbevelingen

Om recht te doen aan de beschreven visie verdeelt de raad de topsportbranche voor dit advies in drie categorieën: beroepssporten¹, hybride sporten² en nichesporten³. De rol van de overheid verschilt per categorie. Beroepssporten worden door de overheid ondersteund doordat zij investeert in de basis (daar waar sprake is van marktfalen), maar deze sporten floreren verder zonder overheidssteun en interventie. De andere vormen van topsport (nichesporten en hybride sport) kunnen niet zonder steun vanuit het rijk. Zij hebben deze ondersteuning in meer of mindere mate nodig om onderdeel te zijn van de toekomstige topsport in Nederland. Dan zijn we zo goed mogelijk verzekerd van goede prestaties onder de juiste omstandigheden.

De NLsportraad doet aanbevelingen over de thema's die samen leiden tot een robuuste, toekomstbestendige organisatie van topsport en adviseert de rijksoverheid het volgende:

Presteren

- 1 Faciliteer een degelijke, erkende opleiding voor Nederlandse talenten, topsporters en kader. Zorg dat zij tijd en ruimte hebben om de opleiding te volgen. Werk een 'conservatorium voor sport' verder uit.
- 2 Waardeer samen met de sector het beroep van topsporters en kader met passende arbeidsvoorwaarden en voldoende perspectief, zodat ieder bestaanszekerheid heeft en zich voltijds kan richten op het bedrijven of faciliteren van topsport.
- 3 Zorg voor langdurige zekerheid voor topsportonderzoek.

Maatschappelijke betekenis

- 4 Versterk en stabiliseer de topsportsector door te investeren in en te sturen op bestuurlijke kracht, ontwikkeling van visie, beleid en organisatie, en implementatievermogen. Zo is de topsportsector in staat om de maatschappelijke waarde van topsport te garanderen.
- 5 Schaar je als gehele rijksoverheid achter topsport, spreek het intrinsieke belang van topsport uit en ondersteun dit. Neem stelselverantwoordelijkheid: geef bewegen en sport een eigen staatssecretaris. Zorg voor een duidelijke rol- en taakverdeling tussen lokale, regionale en landelijke overheid en tussen de verschillende departementen van de rijksoverheid.

¹ Commercieel gefinancierd, deze laag binnen de topsport draait op sponsoring en vertoont alle kenmerken van een bedrijfstak.

² Deze sport bestaat voor een deel uit sponsoring, maar met ondersteuning van de overheid. Het beoefenen, begeleiden, faciliteren en organiseren van deze topsport kan niet of nauwelijks zonder ondersteuning van de overheid – de absolute top wellicht uitgezonderd.

³ Deze topsporten bedienen een te kleine niche om commercieel echt interessant te zijn voor multinationals of beursgenoteerde bedrijven. Het beoefenen, begeleiden, faciliteren en organiseren van deze topsport gebeurt soms in de vrije tijd en mensen kunnen niet of nauwelijks leven van de opbrengsten. Zonder ondersteuning zijn deze sporten niet levensvatbaar.

- 6 Geef als rijksoverheid voorrang aan het bevorderen van veiligheid in de topsport. Zo kan topsport veilig worden beoefend en kunnen fans de wedstrijden op een veilige manier bezoeken en beleven. Veilige topsport heeft ook positieve uitstraling op de breedtesport.
- 7 Van integere topsport gaat een preventieve werking uit. Integere sport is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de sportsector. Bied als rijksoverheid (tijdelijke) ondersteuning waar de sport haar verantwoordelijkheid nog niet kan waarmaken. Zo wordt een integere topsport zo snel mogelijk bereikt.

Volgen en bezoeken

- 8 Zorg voor landelijke regie op het gebied van topsportevenementen en topsportaccommodaties en leg dit vast als rol van de rijksoverheid.
- 9 Zorg voor zichtbaarheid in de media van een breed aantal topsporten. Zo kunnen zo veel mogelijk Nederlanders topsport volgen op een laagdrempelige manier. Waar mogelijk moeten zij dat kunnen doen op open kanalen en bij voorkeur bij een beperkt aantal aanbieders.

Financiering

- 10 Stimuleer als rijksoverheid financiering van topsport. Geef het goede voorbeeld en garandeer overheidsfinanciering voor langere periodes dan vier jaar, zodat topsportorganisaties en topsporters daarop kunnen rekenen.
- 11 Vervang loterijfinanciering op lange termijn door gegarandeerde, directe overheidsfinanciering.
- 12 Laat topsportmiddelen van de rijksbegroting op termijn verdelen door een onafhankelijke organisatie die expertise heeft op het gebied van topsport. Besluit daarbij zorgvuldig welke middelen ten goede komen aan koepels, die als functie hebben hun leden te ondersteunen en versterken, en welke middelen direct naar topsportorganisaties gaan.

1

Inleiding

De Nederlandse Sportraad (NLsportraad) komt na een grondig traject tot het advies over een toekomstbestendige organisatie en financiering van de topsport. In het adviestraject is cijfermatig onderzoek gedaan, zijn gesprekken gevoerd, analyses verricht en zijn diverse publicaties uitgebracht. In alle fasen is de interactie opgezocht met experts en stakeholders. In dit hoofdstuk wordt het adviestraject kort beschreven.

1.1 Aanleiding, doelstelling en context advies

Aanleiding

Topsport brengt de Nederlandse samenleving veel. Topsport bezorgt mensen plezier en brengt ze in beweging. Nederland kan daarbij trots zijn op wat het in de afgelopen decennia op het vlak van topsport heeft opgebouwd, zo stelde de NLsportraad november 2020 vast in het advies *De opstelling op het speelveld*. Maar in datzelfde advies constateerde de NLsportraad ook dat de organisatie en met name de financiering van topsport in Nederland onder druk staan. Dat maakt onzeker of Nederland ook in de toekomst kan blijven profiteren van de betekenis van topsport.

Doelstelling advies

Begin 2022 is de NLsportraad daarom het adviestraject *Organisatie en Financiering van Topsport* gestart. Doel van het advies is om ervoor te zorgen dat Nederland ook in de toekomst mooie topsportprestaties kan blijven vieren, kan blijven genieten van aansprekende sportevenementen op Nederlandse bodem, en Nederlandse topsporters kan blijven volgen via de media. Daarvoor is nodig dat de organisatie en financiering van topsport toekomstbestendig zijn. Topsport in Nederland moet duurzaam kunnen worden bedreven en beleefd. Met duurzaam bedoelt de NLsportraad dat de organisatorische inbedding en financiering van topsport op langere termijn zijn verzekerd en niet onverwacht wegvallen. De organisatie en financiering van topsport moeten robuust zijn en meebewegen met veranderende omstandigheden.

Uitgangspunten toekomstbestendige organisatie en financiering topsport

De NLsportraad benoemt de volgende uitgangspunten om duurzaam topsport te kunnen **bedrijven**:

1. Talenten worden herkend en krijgen gelegenheid zich te ontwikkelen.
2. Topsporters worden deskundig gecoacht en begeleid, kunnen trainen op geschikte accommodaties en deelnemen aan wedstrijden.
3. Trainers, coaches en andere begeleiders worden in de gelegenheid gesteld om hun rol te vervullen.
4. Topsporters, trainers en coaches kunnen focussen, voelen zich veilig en hebben een toekomst na hun topsportloopbaan.

Tot de uitgangspunten om duurzaam topsport te kunnen **beleven**, rekent de NLsportraad:

1. Kijkers kunnen en willen sport, en niet alleen de grote sporten, volgen via de media.
Die zijn betaalbaar en vindbaar.
2. Bezoekers kunnen en willen sportevenementen bezoeken, en niet alleen de grote sporten.

Het publiek moet er daarbij op kunnen vertrouwen dat de sport een veilige omgeving is, en dat de prestaties volgens de regels worden behaald.

Context: relatie lopende beleidstrajecten

Het advies van de NLsportraad is geen beleidsevaluatie van het huidige topsportbeleid of dat van de afgelopen jaren. De NLsportraad adviseert over de randvoorwaarden (organisatie en financiering) van topsport op de middellange en lange termijn en hoe die toekomstbestendig te houden zijn. De NLsportraad heeft zich daarbij gedurende het adviestraject continu op de hoogte gesteld van lopende beleidstrajecten.⁴ In dit advies nemen we een opvolging van de motie-Van Nispen in de Tweede Kamer mee. In de motie vraagt de Tweede Kamer de Nederlandse Sportraad om advies over de vraag of, en zo ja hoe, de Nederlandse sport minder afhankelijk kan worden van opbrengsten uit kansspelen en van sponsoring door gokbedrijven.⁵ De NLsportraad beantwoordt deze vraag voor het gedeelte van de opbrengsten die ten goede komen aan topsport.⁶

1.2 Definitie en indeling topsport

Definitie topsport

De NLsportraad definieert topsport⁷ als: **Het toewerken naar en deelnemen aan sport op de hoogste (inter-)nationale niveaus (hoofdtoernooien en topcompetities).** De paralympische sport is daarbij ingegrepen.⁸

Met **toekomstbestendig** bedoelt de NLsportraad dat topsport in Nederland duurzaam kan worden bedreven en beleefd. Dat betekent dat organisatorische en financiële voorwaarden zijn gecreëerd om (toekomstige) topsporters optimaal te laten presteren. Voor kijkers en bezoekers zijn de voorwaarden optimaal om die prestaties te volgen. **Duurzaam** betekent in de ogen van de NLsportraad dat de organisatorische inbedding en financiering van topsport op langere termijn zijn verzekerd. De organisatie en financiering van topsport zijn robuust, en bewegen mee met veranderende omstandigheden.

⁴ Onder meer het Strategisch kader topsport van de rijksoverheid. Ook was er meermaals contact met NOC*NSF over het daar lopende traject om te komen tot een nieuwe visie op topsport (Topsportstrategie 2025+).

⁵ Kamerstuk II, 35983, nr. 11. (2022, 18 mei), geraadpleegd op 22-12-2023 van Kamerstuk 35983, nr. 11 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen (officielebekendmakingen.nl)

⁶ Beantwoording van de gehele motie vraagt een advies over het volledige loterijstelsel. Gezien omvang en reikwijdte van de NLsportraad, heeft de raad besloten zich te beperken tot het onderdeel dat over topsport gaat.

⁷ Nederlandse Sportraad (2023). Voor een nadere toelichting over deze definitie.

⁸ Nederlandse Sportraad (2022). In het advies Gelijkwaardig en Inclusief heeft de NLsportraad specifiek advies gegeven voor de Paralympische sport. In dit advies wordt geen apart onderscheid gemaakt tussen olympische en paralympische sport.

Variëteit aan topsporten

De NLsportraad ziet dat het topsportlandschap een divers en breed landschap is. Waar er in de ene tak van sport veel geld omgaat, is het in de andere tak van sport soms behelpen met schaarse middelen. En waar de ene tak van sport zelf inkomsten genereert van sponsors en de verkoop van mediarechten, leunt de andere sport zwaar op bijdragen uit de Nederlandse loterij of op de eigen bijdragen van sporters (of leden van de bond, als dat van toepassing is). Om tegemoet te komen aan die variëteit aan topsporten heeft KPMG in de eerste fase van het adviestraject een driedeling gemaakt:

-
- commerciële sporten: topsporten met een grote financiële inbreng uit het bedrijfsleven (zoals voetbal en wielrennen);
-
- ondersteunde sporten: topsporten die overwegend gefinancierd worden met de steun van sportkoepel NOC*NSF (zoals volleybal en zwemmen);
-
- niet ondersteunde sporten: topsporten die van NOC*NSF of uit het bedrijfsleven weinig tot geen financiële ondersteuning ontvangen (zoals bowlen en jeu de boules).

De NLsportraad heeft gedurende het adviestraject deze driedeling steeds voor ogen gehouden en heeft deze indeling verder aangescherpt voor dit advies.⁹

⁹ De aanscherping voor dit advies staat beschreven in Hoofdstuk 3.2

1.3 Opzet advies

Om een goed advies te kunnen geven, heeft de NLsportraad het adviestraject opgedeeld in drie stappen:

Stap 1: foto van de topsport – kwantitatieve analyse

In stap 1 van het adviestraject heeft de NLsportraad KPMG gevraagd om een inventarisatie te maken van beschikbare gegevens over topsport in Nederland, ofwel een kwantitatieve analyse. De NLsportraad constateerde in *De opstelling op het speelveld* namelijk dat veel data over met name commerciële financiering van topsport ontbraken. KPMG voerde gesprekken met enkele tientallen stakeholders en organisaties en verzamelde veel data over organisatie en financiering van topsport. Met de analyse van deze data heeft KPMG in zijn rapport een gedegen fundament neergelegd voor het advies: duidelijk is hoe topsport op dit moment wordt georganiseerd en gefinancierd. Het KPMG-rapport is februari 2023 gepubliceerd.¹⁰

Stap 2: duiding - kwalitatieve analyse

In stap 2 van het adviestraject is de NLsportraad in gesprek gegaan met stakeholders en experts om de kwantitatieve analyse van KPMG nader te duiden. Hiervoor organiseerde de NLsportraad sessies met onder andere atleten, bonden, organisatoren van evenementen en lokale overheden. Daarnaast organiseerde de NLsportraad twee open sessies en een expertsessie. In totaal sprak de NLsportraad met 168 mensen. De gesprekken vertellen de verhalen achter de cijfers van KPMG en laten zien welke ontwikkelingen op de topsport afkomen. De NLsportraad heeft de bevindingen van de gesprekken met stakeholders gepubliceerd en voorzien van eigen conclusies in een kwalitatieve analyse.¹¹

Stap 3: advies

De kwantitatieve en de kwalitatieve analyse zijn de basis geweest voor stap 3, het voorliggende advies. Daarbij is naast de bronnen uit stap 1 en 2 ook gebruikgemaakt van aanvullende literatuur. Uiteraard heeft de NLsportraad ook het rapport *Topsport en Media*¹² gebruikt, dat op verzoek van de minister voor Langdurige Zorg en Sport (hierna: minister voor Sport) is gepubliceerd. Tijdens het schrijven van het advies zijn ter bevordering van gedachtenvorming enkele experts geraadpleegd (zie in de bijlage de lijst met personen met wie we hebben gesproken).

¹⁰ KPMG (2023)

¹¹ Nederlandse Sportraad (2023).

¹² NLsportraad (2023b)

1.4 Leeswijzer

De opbouw van het advies is als volgt. Eerst schetst de NLsportraad waarom topsport in Nederland nu niet toekomstbestendig is en waarom het noodzakelijk is opnieuw te kijken naar de organisatie en financiering van topsport. De raad gaat daarbij in op de achterliggende oorzaken: wereldwijde ontwikkelingen in de topsport, ontwikkelingen binnen de Nederlandse topsport, vraagstukken in de financiering van topsport en de vraag waarom de overheid moet investeren in topsport (H2). Vervolgens formuleert de NLsportraad zijn beeld van en strategie voor een toekomstbestendige topsport (H3). Ten slotte komt de NLsportraad met aanbevelingen voor een toekomstbestendige organisatie en financiering van topsport (H4).

A soccer player in a white jersey with the number 711 is dribbling a ball on a field at night. The player is wearing white shorts and white socks. The background is blurred, showing a stadium with spectators. The text '2' is overlaid on the left side of the image.

2

**Toekomstbestendigheid
topsport in Nederland**

Het KPMG-rapport beschrijft hoe topsport op dit moment wordt georganiseerd en gefinancierd en waar mogelijke knelpunten zitten. In de kwalitatieve analyse trok de NLsportraad een aantal conclusies op basis van de duiding van de cijfers door stakeholders en experts. In dit hoofdstuk combineert de NLsportraad deze kennis. De raad beschrijft waarom de topsport niet toekomstbestendig is en waarom het noodzakelijk is opnieuw te kijken naar de organisatie en financiering van topsport in Nederland (2.1). De raad gaat daarbij in op de achterliggende oorzaken: wereldwijde ontwikkelingen in de topsport (2.2), ontwikkelingen binnen de Nederlandse topsport (2.3), vraagstukken in de financiering van topsport (2.4) en het maatschappelijk rendement van investeringen in topsport (2.5).

2.1 Urgentie: de topsport in Nederland staat onder druk

De NLsportraad herkent het beeld dat topsport in Nederland uitstekend presteert op de hoogste (inter-) nationale niveaus. Mede door het beleid van sportkoepel NOC*NSF behoren Nederlandse atleten in diverse takken van sport structureel tot de top van de wereld. Ook zijn de uitgaven vanuit de overheid voor topsport de afgelopen jaren stelselmatig gegroeid. Door slimme inzet van de beschikbare middelen en de hechte infrastructuur van verenigingen en bonden is er Nederlands topsportsucces. Nederlandse sporters winnen op zowel olympische als paralympische winter- en zomerspelen in verschillende sporten medailles. In commerciële sporten als wielrennen en vechtsporten leveren we kampioenen af en in het mondiale voetbal doen we het als klein land bij de mannen en vrouwen relatief goed. De topsporters krijgen door deze successen een groot (maatschappelijk) podium. Hun prestaties zorgen ervoor dat het Oranjegevoel leeft. Ieder kind in Nederland kan dromen van een topsportcarrière in zijn sport. Het grootste deel van de inwoners is trots op de topsportprestaties van ons land en er treden allerlei maatschappelijke neveneffecten op.¹³

De NLsportraad heeft gekeken of deze topprestaties met de huidige organisatie en financiering van topsport ook in de toekomst gegarandeerd zijn. Het is nog niet overal in de Nederlandse topsport vijf voor twaalf. Toch constateert de raad dat er op langere termijn veel onzekerheden zijn die de toekomstbestendigheid van topsport ondermijnen. Denk daarbij aan een rijksoverheid die de ondersteuning en de financiering van topsport niet langdurig heeft vastgelegd. Denk ook aan een verlies aan organisatiekracht van sportbonden, aan de steeds hoger wordende eisen die de samenleving stelt aan sportorganisaties op het gebied van veiligheid en integriteit en waar de organisaties niet aan kunnen voldoen. En denk aan de onzekerheid over loterijfinanciering en de groeiende financiële invloed van buitenlandse investeerders en internationale gokbedrijven.¹⁴

¹³ Van Der Roest, J., Dopheide, M., Balk, L. J., Elling, A., De Rycke, J., & De Bosscher, V. (2020).

¹⁴ KPMG. (2023) en Nederlandse Sportraad (2023, Oktober 10).

De topsport in Nederland is niet toegerust op deze ontwikkelingen. Het vraagt meer van de Nederlandse organisatie en financiering dan het op het moment kan waarmaken. Zonder een duidelijk en goed toekomstplan wordt topsport beoefenen en bekijken al in de nabije toekomst voornamelijk bepaald door vermogende buitenlandse financiers. Zij ontplooiën activiteiten die niet overeenkomen met de waarden in onze samenleving zoals die staan verwoord in de SDG's van de VN.¹⁵ Dit heeft grote gevolgen voor het fundament onder onze topsport: de veiligheid, integriteit en financiering. De maatschappelijke waarde van de Nederlandse topsport vermindert daarmee flink. In dit hoofdstuk onderbouwt de NLsportraad de urgentie aan de hand van ontwikkelingen binnen en buiten de sport.

2.2 Wereldwijde ontwikkelingen in de topsport

Verschuivende ontwikkelingen komen van buiten op de Nederlandse topsport af en hebben invloed op een toekomstbestendige organisatie en financiering van topsport.

2.2.1 Groei internationale markt voor topsport

Topsport is in 2024 een mondiaal podium waar spelers tijdens de mooiste evenementen de strijd met elkaar aangaan om de medailles. De NLsportraad constateert dat topsport wereldwijd een volwaardige, zeer commerciële sector is geworden. Topsport maakt deel uit van een mondiale industrie waarmee en waaraan private organisaties (bedrijven, maar ook koepelorganisaties) geld proberen te verdienen.¹⁶ Die industrie trekt veel nieuwe spelers aan, zoals durfinvesteerders, gok- en mediabedrijven. En er ontwikkelen zich commercieel interessante nieuwe en populaire sporten. Ook overheden proberen hun voordeel te doen met topsport. Bijvoorbeeld om hun internationale aanzien te vergroten en de economische en ruimtelijke ontwikkeling een boost te geven. Landen in het Midden-Oosten die fors investeren in topsportevenementen zijn hiervan een voorbeeld.

2.2.2 Pluriformiteit onder druk

De commercialisering van topsport maakt dat de keuze in welke sporten al dan niet geld wordt gestoken, nu voor een groot deel bij het bedrijfsleven ligt. De top van sporten met een groot bereik, zoals voetbal, wielrennen, schaatsen en darten, profiteert daarvan. Daar wordt veel geld verdiend. De recente uitspraak van het Europese Hof van Justitie over de Super League in het voetbal zet de deur zelfs nog verder open voor competities van de absolute top. De subtop kan daarbij niet (meer) aansluiten.¹⁷

Aan de andere kant is er weinig interesse van bedrijven voor de subtop en voor sporten die commercieel minder interessant zijn maar het sportaanbod wel veelzijdig maken. Daarmee komt de pluriformiteit van het sportlandschap in het gedrang, terwijl dit volgens de NLsportraad een belangrijke waarde is.

¹⁵ De *sustainable development goals* (SDG's) zijn 17 doelen voor een duurzamere wereld die de VN heeft vastgesteld voor de periode 2015-2030. Nederland heeft zich hieraan gecommitteerd. De kern van de SDG's zijn een einde aan armoede, ongelijkheid, onrecht en klimaatverandering. Sponsoring door gokbedrijven kan bijvoorbeeld in strijd zijn met de SDG op het gebied van gezondheid.

¹⁶ Private organisaties die geld verdienen aan de sport zijn onder andere toeleveranciers, mediabedrijven die *sportcontent* gebruiken en gokbedrijven. Private organisaties die geld verdienen met sport zijn onder andere bedrijven die op commerciële basis competities (basketbal, Formule 1, vechtsport, maar ook de Eredivisie) en evenementen (Tour de France, marathons) organiseren, voetbalclubs die steeds meer opereren als bedrijven, commerciële teams zoals in het wielrennen maar ook in het schaatsen, en atleten die via social media hun marktwaaarde vergroten.

¹⁷ [The FIFA and UEFA rules on prior approval of interclub football competitions, such as the Super League, are contrary to EU law \(europa.eu\)](#)

2.2.3 Vermenging van topsport met politiek en bedrijfsleven

De globalisering van topsport maakt de verschillen tussen landen op het topsportpodium duidelijk zichtbaar. Een mondiale markt voor topsport brengt bovendien vraagstukken met zich mee op het gebied van integriteit. Vraagstukken over mensenrechten, *good governance*, eerlijke financiering, geweld rondom sportwedstrijden, dopinggebruik en matchfixing. De discussies over het WK voetbal in 2022 in Qatar en het bid van Saoedi-Arabië voor het WK van 2034 zijn hiervan goede voorbeelden.

Daarnaast moet iedereen die in de topsport actief is, dat veilig kunnen doen. En sportconsumenten moeten kunnen genieten van een eerlijke en schone topsport. Door toenemende commerciële belangen en gebrek aan bestuurlijke slagkracht neemt de prestatiedruk die hoort bij topsport ongezonde proporties aan. Dit vergroot de kans op misstanden.

2.2.4 De omvang en impact van grensoverschrijdend gedrag wordt steeds duidelijker

Met regelmaat verschijnen in de mondiale media berichten over grensoverschrijdend gedrag in allerlei sectoren van de maatschappij. Door de emancipatie van topsporters, voorbeelden uit andere sectoren en de grotere aandacht voor de thematiek komen ook steeds meer verhalen uit de topsport naar boven. Deze kwesties trekken veel aandacht door de toenemende belangstelling voor topsport en het grote bereik dat sport en topsporters hebben. De omvang van het probleem wordt daardoor steeds duidelijker.

2.3 Ontwikkelingen binnen de Nederlandse topsport

Behalve ontwikkelingen van buitenaf ziet de NLsportraad ontwikkelingen binnen de Nederlandse topsport die invloed hebben op een toekomstbestendige organisatie en financiering van topsport.

2.3.1 Voorwaarden atleten en trainers en coaches onvoldoende

Topsport staat of valt met atleten die willen en kunnen gaan voor goud en trainers en coaches die hen daarin begeleiden. Tussen sporters, trainers en coaches met wie het financieel heel goed gaat en sporters, trainers en coaches die nauwelijks rondkomen zit nu een groot gat. De arbeidsvoorwaarden in Nederland voor deze laatste groep sluiten niet aan bij de eisen die topsport stelt. Het stipendium voor topsporters is niet in evenwicht met wat van hen wordt gevraagd. De arbeidsvoorwaarden voor trainers en coaches zijn onder de maat en ze hebben onvoldoende toekomstperspectief. Hun opleidingsmogelijkheden zijn beperkt, uitzonderingen aan de top en in de commerciële sporten daargelaten. De financiële druk en het gebrek aan perspectief voor topsporters, trainers en coaches vormen een risico van ongezonde prestatiedruk en grensoverschrijdend gedrag.

2.3.2 Organisatiekracht onvoldoende

Het merendeel van de Nederlandse topsportorganisaties beschikt niet over de noodzakelijke kennis en organisatiekracht om topsport adequaat te organiseren. Zij fungeren niet als gelijkwaardig partner voor de oprukkende commerciële partijen. Dit geldt zowel voor organisaties van commercieel minder interessante sporten als die van commerciële sporten als bvo's. De dagelijkse organisatie van de sport vraagt veel inzet. De sport is bovendien erg naar binnen gericht. Dit komt mede door versnippering en door het specifieke

karakter van de sector.¹⁸ Besluitvorming verloopt complex en er zijn onvoldoende middelen om te investeren in de bedrijfsvoering, in nieuwe kennis en in het ontwikkelen en implementeren van nieuwe beleidslijnen en langetermijnstrategieën. Voor topsportorganisaties is het daardoor lastig om de regie te houden over hun sport en om adequaat te schakelen met commerciële partijen (mediabedrijven, evenementenorganisatoren, sponsors). Kleinere sporten hebben bovendien moeite om zichtbaarheid voor hun sport te creëren in het drukbezette medialandschap.

2.3.3 Spanning tussen verenigingsmodel en topsportindustrie

In Nederland zijn top- en breedtesport met elkaar verbonden. Een groot deel van de Nederlandse sport krijgt vorm binnen organisaties die zowel top- als breedtesport onder hun hoede hebben. Dat stimuleert de wisselwerking tussen beide, en daar profiteren beide van. Het is van belang om de huidige sterke punten van onze topsportinfrastructuur te behouden, waarbij de raad bijvoorbeeld kijkt naar de loketfunctie van NOC*NSF voor (kleinere) sportbonden en de TeamNL centra. Maar in dit model zit ook spanning. Zonder grote topsportsponsor zijn verenigingen, sportbonden en organisaties voor financiering van topsport aangewezen op afdrachten door de leden en middelen van de overheid en loterijen. Dit leidt soms tot verhitte discussies over de besteding van geld aan de verschillende groepen binnen een organisatie.

De NLSportraad constateert dat dit bestuurlijke model ook in de weg kan staan op het moment dat topsportorganisaties zich willen doorontwikkelen naar een commerciële model waarmee meer geld verdiend wordt met en voor topsport. Dat vergt namelijk investeringen die risico's met zich meebrengen. Daarvoor moeten de organisaties breedtesport en topsport loskoppelen. Een concreet voorbeeld hiervan is de discussie die speelt rond de NL League in het voetbal. Deze commerciële variant van het Nederlands voetbal (naar model La Liga of Premier League) komt niet van de grond omdat enkele leden van de Eredivisie en Keuken Kampioen Divisie dat tegenhouden.

2.3.4 Onduidelijke taakverdeling tussen organisaties

De organisatie en financiering van topsport zijn historisch gegroeid. Veel verschillende partijen houden zich bezig met topsport: de rijksoverheid, gemeenten, provincies, NOC*NSF, sportbonden en andere (private) topsportorganisaties. Maar functies en taken in het topsportlandschap zijn onvoldoende duidelijk vastgelegd en gekoppeld aan bijbehorende financiering. Een voorbeeld hiervan zijn topsportaccommodaties. Accommodaties met een verzorgingsgebied groter dan de gemeente hebben geen duidelijke financieringsstructuur en worden momenteel op vele verschillende manieren gefinancierd. Bijvoorbeeld door het Rijk, met de provincie en een gemeente (denk aan Thialf), of door een gemeente in samenwerking met een private investeerder (zoals Omnisport in Apeldoorn). Topsportevenementen zijn een ander voorbeeld. Regie van het Rijk wordt gemist.¹⁹

¹⁸ De sport wordt gekenmerkt door een groot aandeel vrijwilligers en afhankelijkheid van leden bij de besluitvorming. Ook karakteristiek zijn de continue aandacht voor prestaties in de media en bij fans, en de passie voor sport die bij werving en selectie soms voorrang krijgt boven vakinhoudelijke kennis.

¹⁹ Zie op dat vlak ook de Nederlandse Topsportevenementenstrategie (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2020)). In dat document wordt zowel de kracht van de Nederlandse evenementen genoemd, als de zwakte (versnippering, weinig samenhang, internationale en nationale concurrentie). De behoefte aan planvorming wordt benoemd (hoofdpijn 1), maar op basis van de gevoerde gesprekken blijkt dat er behoefte is aan een regisseur. Het Coördinatie- en Informatiepunt Topsportevenementen, ingesteld naar aanleiding van het genoemde document, zorgt wel voor kennisdeling (zie onder meer <https://cit.sport.nl/>), maar is niet in de positie om regie te voeren en besluiten te nemen.

Op lange termijn vormt de onduidelijke taakverdeling en ad-hocfinanciering een bedreiging voor een robuuste organisatie van topsport. Het maakt Nederland minder slagvaardig binnen de snel veranderende, mondiale topsportindustrie.

2.4 Vraagstukken rondom financiering van de topsport

2.4.1 Financiering onrendabele top onzeker

Het bedrijfsleven steekt primair geld in de rendabele elementen uit topsport, de absolute top. Bedrijven investeren veel minder in de basis waaruit de topsport voortkomt: de infrastructuur van verenigingen, talentontwikkeling, accommodaties, trainers en coaches. Hierdoor is er weinig geld om te investeren in de kwaliteit van coaching, talentontwikkelingsprogramma's en (de beschikbaarheid van) trainingsaccommodaties.

2.4.2 Financiering via loterijgelden en gokbedrijven onzeker en onwenselijk

Topsport kent een lange historie van financiering door loterijen, niet alleen in Nederland maar ook in andere landen. Al jarenlang loopt er een omvangrijke en redelijk stabiele geldstroom van de Nederlandse Loterij naar de topsport. Die geldstroom is aanmerkelijk kleiner dan die uit het bedrijfsleven. Maar de middelen uit het bedrijfsleven gaan slechts naar een zeer beperkt deel van de topsport. De rest is afhankelijk van publieke financiering en loterijgelden. Zonder die financiering zou het grootste deel van de topsport niet op het huidige niveau kunnen blijven presteren.

De toekomst van de financiering van topsport met loterijgelden is onzeker en roept in toenemende mate vragen op. De loterijmarkt maakt namelijk grote veranderingen door. Een daarvan is een mogelijke, gehele of gedeeltelijke, privatisering van het staatsbedrijf de Nederlandse Loterij. Die optie wordt op dit moment verkend.²⁰ De NLsportraad constateert daarbij dat NOC*NSF zowel wettelijk als als aandeelhouder van de Nederlandse Loterij met goedkeuringsrecht een goede onderhandelingspositie heeft bij eventuele privatisering, waardoor middelen voor de sport niet volledig wegvallen. In een nieuwe situatie is de (mogelijk geprivatiseerde) loterij, net als nu, afhankelijk van de markt voor inkomsten.²¹ Andere veranderingen zijn de opening van de Nederlandse markt voor kansspelen op afstand en de daarmee samenhangende opkomst van online live gokken op wedstrijden. De traditionele verkopers van loten, zoals de Nederlandse Loterij, mengen zich in deze markt. Dat gaat gepaard met risico's van gokverslaving en matchfixing.²² Veel nieuwe online gokbedrijven waarmee bijvoorbeeld voetbalclubs in zee gaan, fungeren zelfs om geld uit criminele activiteiten als drugshandel en afpersing wit te wassen.²³ Het gaat dan vooral om Aziatische online bookmakers met

²⁰ Kamerstukken II, (2023, 24 mei). Geraadpleegd op 22-12-2023, van <https://open.overheid.nl/documenten/19b18cde-11b1-4e3d-a27a-5a2099298c54/file>

²¹ Kamerstuk II, (2023, 15 december). Geraadpleegd op 21-02-2024. Uitkomsten toekomstvarianten NLO. Bijlage verkenning toekomstvarianten NLO door PWC.

²² Bij kansspelverslaving wordt onderscheid gemaakt tussen minder en meer verslavende kansspelen. De short odd-spellen, zoals wedden op sportwedstrijden, hebben een hoger risico op verslaving. Bij die spellen zit er korte tijd tussen de inzet en de zichtbaarheid van winst en verlies. De beloning is onregelmatig. Die factoren werken verslaving in de hand. De long odd-kansspelen zoals loterijen, hebben een lager risico op verslaving. Daar is de tijd tussen inzet en zichtbaarheid van winst en verlies lang, waardoor er veel minder sprake is van een opgevoerde spanning.

²³ NRC (2023).

goklicenties van vrijhandelszones in landen als de Filipijnen. Hun werkwijze gaat in tegen de waarden in onze samenleving, zoals die staan verwoord in de SDG's van de VN. De vraag is of topsport gefinancierd moet worden door organisaties die geld verdienen ten koste van deze doelen.

Op verzoek van de Tweede Kamer heeft de NLsportraad geanalyseerd hoe het zit met de afhankelijkheid van topsport van loterij- en gokgeld. De raad heeft ook gekeken of daar alternatieve bronnen voor zijn. Uit de analyse blijkt dat met name topsportprogramma's en topsportfaciliteiten die anders niet, of in veel mindere mate, financiering uit de markt krijgen profiteren van de inkomsten van de Nederlandse Loterij. De NLsportraad ziet voor deze financieringsstroom niet zomaar een alternatief uit de markt ontstaan. Financiering door gokaanbieders zien we bij veel sporten, maar met name bij commercieel aantrekkelijke sporten, door hun zichtbaarheid bij het grote publiek. Gokbedrijven zorgen wereldwijd, en dus ook in Nederland, voor groei van de financiering van topsport. Hun businessmodel leidt echter tot maatschappelijke discussie, omdat het niet strookt met de waarden in onze samenleving, die staan verwoord in de SDG's van de VN.

2.4.3 Systematiek verdeling middelen geeft knelpunten

Sportkoepel NOC*NSF verdeelt nu de middelen voor de diverse topsportprogramma's. De koepel heeft daarvoor een werkstructuur ingericht. De NLsportraad heeft eerder al laten weten de positie van de branchevereniging als verdeler van middelen niet wenselijk te vinden.²⁴ NOC*NSF heeft de afgelopen decennia het verdelen van de topsportmiddelen democratischer en transparanter gemaakt. Dit gebeurt bijvoorbeeld door verdere professionalisering van de werkwijze van de Commissie Richtlijnen Bestedingsplan Sport en onafhankelijke panels die de topsportplannen van bonden toetsen.²⁵ De criteria waaraan topsportplannen moeten voldoen zijn vastgesteld door de Algemene Ledenvergadering. Daarnaast realiseert de raad zich dat NOC*NSF niet alleen middelen verdeelt, maar zijn positie ook inzet voor bijvoorbeeld de verbetering van de *governance* van leden en voor *Athlete Services*. De NLsportraad waardeert deze positieve invloed, en die mag zeker niet verdwijnen. Er zitten echter ook nadelen aan de huidige situatie.

Niet-leden van NOC*NSF hebben geen toegang tot deze rijksmiddelen en loterijgelden en leden hebben er belang bij geen andere leden toe te laten. Binnen NOC*NSF zelf worden de middelen weliswaar democratisch (na besluitvorming in de ledenvergadering) verdeeld, maar dit proces is niet transparant voor derden. Bovendien is er per definitie in een ledenvergadering geen methode om tot een objectieve beoordeling te komen, omdat de leden altijd (wisselende en soms tegengestelde) belangen hebben. Daarbovenop ontstaan omgekeerde verhoudingen: niet de leden financieren NOC*NSF, maar NOC*NSF financiert met overheidsgeld (programma's ten behoeve van) de leden. Dit draagt niet bij aan een gezonde verenigingsstructuur en leidt in de praktijk tot wrevel.

Onderdeel van deze systematiek om middelen te verdelen, is financiering steeds voor vier jaar (de periode van olympische cycli). Die korte looptijd legt druk op atleten, trainers en coaches, sportbonden en andere betrokken organisaties. Allemaal zijn ze vaak sterk afhankelijk van deze gelden voor topsport. Zo hindert de kortetermijnfinanciering een duurzame bedrijfsvoering en de uitvoering van langetermijnstrategieën.

²⁴ Nederlandse Sportraad (2020).

²⁵ [NOC NSF infographic](#)

2.5 Maatschappelijk rendement investeringen in topsport

Er is geen algemene consensus over het maatschappelijk rendement van investeringen in topsport. Dit komt doordat de onderbouwing beperkt is en er geen duidelijke visie en publieke kaders zijn. Het Rijk draagt de betekenis van topsport niet krachtig genoeg uit. Daardoor voelen verschillende (overheids)partijen zich onvoldoende geroepen om zich erachter te scharen. Publieke instellingen hebben moeite investeringen in topsport om de topsport te verantwoorden. De middelen blijven daardoor te beperkt om topsport op een volwassen manier vorm te geven, een die past bij de geschetste ontwikkelingen.

2.5.1 Topsport en breedtesport onlosmakelijk verbonden

Een vitale en veerkrachtige bevolking is de basis voor onze samenleving en onze economie. Sport draagt hieraan bij. Door sport komen mensen in beweging en ontmoeten ze elkaar. Sport heeft als vorm van vrijetijdsbesteding intrinsieke waarde. Zij heeft ook maatschappelijke betekenis omdat zij kan bijdragen aan andere doelen en beleidsterreinen, zoals de volksgezondheid (preventie en zorg) en het welzijn van de bevolking (cohesie en participatie).²⁶ Waar breedtesport is zal altijd ook een vorm van topsport ontstaan.

Deze positieve effecten van (breedte)sport zijn onlosmakelijk verbonden met topsport. Topsport leidt bij breedtesporters tot inspiratie, enthousiasmering en verbondenheid. Topsport geeft motivatie aan talenten om zich te ontwikkelen en geeft Nederlanders successen om te vieren en kampioenschappen om trots op te zijn. Topsport geeft inspiratie aan de sportwereld zoals topmusea, -podia en -gezelschappen dat doen in de wereld van de cultuur.

2.5.2 Andere positieve effecten van topsport voor de samenleving

Naast de inspiratie, enthousiasmering en verbondenheid ziet de NLsportraad andere positieve maatschappelijke waarden van topsport. Sommige argumenten zijn beter wetenschappelijk onderbouwd dan andere, maar in het algemeen kan worden gesteld dat topsport:²⁷

-
- topsporters de gelegenheid geeft hun talenten te ontwikkelen en te maximaliseren;²⁸
 - ontspanning en plezier biedt aan volgers;
-

²⁶ Sociaal Platform Rotterdam (2007), Wattles and Harris (2003), Gerritsen et al. (2012), Stegeman (2007) & Collard et al. (2014).

²⁷ Er is veel onderzoek gedaan naar de maatschappelijke en economische impact van sport in het algemeen en topsport in het bijzonder. Onderstaande punten blijken onder andere uit een aantal brede overzichtsstudies:

- Van Bottenburg et al. (2012)
- Van Der Roest et al. (2020)
- Nederlandse Sportraad (2018a)
- Nederlandse Sportraad (2018b)

²⁸ Zoals de overheid bijvoorbeeld ook de voorwaarden schept voor mensen met bijzondere cognitieve of culturele talenten, zodat zij zich in respectievelijk de wetenschap en de cultuur kunnen ontwikkelen.

-
- zorgt voor trots en recreatieve sporters stimuleert om te blijven sporten en het enthousiasme voor hun sport met elkaar te delen;
-
- economisch van betekenis is voor de BV Nederland. Door bestedingen van consumenten (toegangskaarten, merchandise, horeca, media-abonnementen) en bedrijfsleven (bouw van accommodaties, organisatie van evenementen, verkoop van mediarechten). Maar ook door internationale podia te bieden voor de promotie van Nederland en het Nederlandse bedrijfsleven, door lokale en regionale allianties te smeden bij ontmoetingen op *side events* en door innovatie aan te jagen;
-
- een katalysator kan vormen voor infrastructurele vernieuwing (bij grote evenementen zoals WK's en Olympische Spelen).²⁹

2.5.3 Mogelijke invloed van topsport op toename recreatief sporten en bewegen

De NLsportraad vindt verder dat het vermogen van topsport om mensen enthousiast te maken voor sport nog niet ten volle wordt benut. Topsport zou van nog meer betekenis kunnen zijn voor de samenleving, bijvoorbeeld om meer mensen in beweging te laten komen. Vanzelf gaat dat niet, zo leert de geschiedenis.^{30 31} Daarvoor is een meer strategische visie op topsport en topsportevenementen vereist. Ook zou de sector daarvoor verder moeten professionaliseren. Er zijn daarnaast aanwijzingen dat topsportprestaties leiden tot een grotere deelname aan nieuwe, onbekende sporten en in sporten met een goede organisatie en infrastructuur.³² Maar de raad constateert dat er momenteel geen strategie bestaat om dit effect te laten optreden.

²⁹ TransTec adviseurs (2011), NOC*NSF (2009).

³⁰ Een van de weinige min of meer succesvolle voorbeelden is het WK hockey van 1998. Na dat geslaagde WK groeide de hockeysport sterk. Het WK speelde daarin een rol, al was het niet de belangrijkste factor. Belangrijker was het succesvolle beleid van de bond. Groen (2013).

³¹ Nederlandse Sportraad (2018b), Van Bottenburg et al. (2012).

³² Van Bottenburg et al. (2012).

3

Visie

De NLsportraad constateert dat de ontwikkelingen in en buiten de topsport het noodzakelijk maken om topsport in Nederland anders te organiseren en te financieren, om toekomstbestendig te worden. In dit hoofdstuk schetst de NLsportraad zijn visie op een toekomstbestendige topsport en de manier waarop taken en rollen (verantwoordelijkheden) het beste kunnen worden verdeeld. Dit vormt de basis voor de aanbevelingen in het hoofdstuk hierna.

3.1 Beeld van de toekomst

Nederland is een topsportland. Dat is iets waar veel Nederlanders trots op zijn en dat moet zo blijven. De NLsportraad vindt het belangrijk dat we ook in de toekomst verzekerd zijn van goede topsportprestaties onder de juiste omstandigheden. De raad ziet een toekomstbestendige, robuuste topsportsector voor zich, die duurzaam en eerlijk – volgens de SDG's – wordt gefinancierd. Dat houdt in dat de Nederlandse topsport in de toekomst niet meer wordt gefinancierd met loterij- en gokgeld. Daarmee wordt een aantrekkelijk investeringsklimaat gecreëerd. Een topsector waarin sport, overheid en bedrijfsleven nauw samenwerken. En een sector die bijdraagt aan de samenleving op het gebied van gezondheid, ontwikkelkansen, welzijn en economie.

Onder die omstandigheden kunnen Nederlandse sporters uit een breed aantal sporten zich internationaal meten. Met voorwaarden waaronder alle betrokkenen uit de topsport veilig, met plezier, ondersteund met kennis en arbeidsperspectief kunnen werken. Daarnaast zorgt een toekomstbestendige en robuuste topsportsector voor aansprekende sportevenementen in Nederland en een goed vindbaar en betaalbaar media-aanbod. Zo kunnen Nederlanders de Nederlandse atleten volgen.

Om die situatie te bereiken, ziet de NLsportraad een staatssecretaris voor bewegen en sport voor zich. Die bewindspersoon faciliteert de topsport en zorgt voor een stevig fundament, met op elk niveau basisvoorwaarden voor elke sport. Iedere sport heeft namelijk minimale voorwaarden om te kunnen functioneren op een manier die aansluit bij de Nederlandse normen en waarden.³³

Naast een aantal basisvoorwaarden is er per sport een groot verschil in behoeften. Er zijn topsporten die floreren zonder verdere steun en interventie. De markt voorziet hier in de organisatie en financiering. Bij andere vormen van topsport is er sprake van marktfalen. De maatschappelijke vraag is er maar de markt voorziet niet (volledig) in de behoeften. Deze topsporten hebben gehele of gedeeltelijke financiële en organisatorische ondersteuning nodig vanuit de overheid. De overheid moet keuzes maken om zeker te zijn dat ook deze sporten goede prestaties en maatschappelijke meerwaarde kunnen leveren.

³³ In het advies *Nederland, sta op!* heeft de NLsportraad ook geadviseerd om een staatssecretaris aan te stellen die enkel bewegen en sport in de portefeuille heeft. Dat staat in verhouding tot de maatschappelijke waarde van bewegen en sport voor Nederland.

3.2 Verschillende vormen van topsport en hun behoeften

Bij de keuzes die de overheid maakt, moet zij rekening houden met de verschillen in de topsport. KPMG heeft een indeling gemaakt in commerciële, ondersteunde en niet-ondersteunde topsport. De NLsportraad heeft dit onderscheid verder aangescherpt en gaat uit van de volgende driedeling in het topsportlandschap in Nederland:^{34 35}

- 1. Beroepssport:** commercieel gefinancierd, deze laag in de topsport draait op sponsoring en vertoont veel kenmerken van een bedrijfstak. Voorbeelden zijn: voetbal, schaatsen, darts, wielrennen, tennis, Formule 1.
- 2. Hybride topsport:** een mengeling van sponsoring en ondersteuning van de overheid. Het beoefenen, begeleiden, faciliteren en organiseren van deze topsport kan niet of nauwelijks zonder ondersteuning van de overheid – de absolute top wellicht uitgezonderd. Deze laag in het topsportlandschap kenmerkt zich dus als hybride. Voorbeelden hiervan zijn zwemmen, atletiek, zeilen, volleybal, roeien, basketbal, hockey.
- 3. Niche topsport:** gefinancierd door overheidsgeld en lidmaatschapsgelden van recreatieve sporters. Deze topsporten bedienen een te kleine niche om interessant te zijn voor multinationals of beursgenoteerde bedrijven. Het beoefenen, begeleiden, faciliteren en organiseren van deze sport gebeurt regelmatig in de vrije tijd en mensen kunnen niet of nauwelijks leven van de opbrengsten. Zonder ondersteuning zijn deze sporten niet levensvatbaar. Voorbeelden zijn korfbal, biljart, boogschieten, maar ook grotere sporten als judo en turnen (of elementen uit de hybride of beroepssporten als kunstschaatsen en schoonspringen).

³⁴ Deze driedeling bouwt voort op de indeling die KPMG hanteerde, in commerciële, ondersteunde en niet-ondersteunde topsport. De commerciële topsport valt samen met wat hier 'beroepssport' is genoemd. De ondersteunde sport valt voor de NLsportraad uiteen in twee segmenten: een die (mede)commercieel ondersteund wordt (de 'hybride topsporten'), en een die deze steun ontbeert en (vrijwel geheel) afhankelijk is van overheidsbijdragen ('nichesporten'). De niet-ondersteunde topsport zoals KPMG die onderscheidde is ofwel opgegaan in de laatste categorie, of is volledig selfsupporting (persoonlijke hobby) en valt daarmee buiten het bereik van de overheid en daarmee van dit schema en dit advies.

³⁵ Dit is een modelmatige beschrijving en biedt een handvat voor beleid dat de verschillende soorten sport het beste ondersteunt. Bij welke categorie een sport hoort is permanent aan verandering onderhevig. Sporten worden populairder (denk recent aan beachvolley of rugby sevens) en daarmee commercieel interessanter, of verliezen terrein aan andere sporten of aan varianten binnen hun sport (denk bij het schaatsen aan het allround schaatsen of de 10km).

3.3 Verhouding sportorganisaties, bedrijfsleven en overheid

De NLsportraad realiseert zich bij de keuzes die voorliggen dat topsport een 'open economie' is. Veel van wat er in topsport gebeurt, krijgt vorm op een mondiale markt met een eigen dynamiek. In die markt verdient het bedrijfsleven aan de topsport op verschillende manieren: door sponsoring, door commerciële teams op te zetten, evenementen te organiseren, sport uit te zenden en de bijbehorende uitzendrechten te kopen en door sportgoederen en diensten te ontwikkelen.

Maar de markt voor topsport is in Nederland niet perfect. Willen we dat topsport aansluit bij de Nederlandse normen en waarden en willen we kunnen profiteren van de maatschappelijke waarden van topsport, dan kunnen we volgens de NLsportraad niet zonder een overheid die in enige mate:

-
- een basisinfrastructuur garandeert waar private organisaties (bedrijven, sportorganisaties) op kunnen voortbouwen (talenterkenning en -ontwikkeling, accommodaties, opleidingen, innovatie, kennisdeling);
-
- marktfalen opvangt bij de topsporten waar wel vraag naar is vanuit de maatschappij, maar waar de markt niet (volledig) in voorziet. Het gaat bijvoorbeeld om investeren in commercieel minder aantrekkelijke sporten, of het bieden van financiële garanties bij het binnenhalen van sportevenementen;
-
- negatieve externe effecten (zoals supportersgeweld en grensoverschrijdend gedrag) tegengaat met duidelijke kaders en passende ondersteuning (borging van veiligheid en integriteit).
-

Het bedrijfsleven en de overheid spelen een rol in de topsport, maar sportorganisaties zijn uiteindelijk de organiserende partij in de topsport. Zij maken, met steun van bedrijfsleven en overheid, dat jonge sporters enthousiast raken en begeleid worden op hun weg naar de top. De sportsector organiseert de sport en topsportprogramma's. De sector ondersteunt eerstelijns de betrokken personen (atleten, trainers en coaches, andere werkenden en vrijwilligers in de sport) en sportorganisaties (koepels, bonden, verenigingen, evenementenorganisaties, andersoortige topsportorganisaties)³⁶ en heeft de sporttechnische kennis. De verhoudingen tussen de overheid, sportorganisaties en het bedrijfsleven en de verdeling van verantwoordelijkheden moeten volgens de NLsportraad de komende jaren worden aangescherpt.

³⁶ Niet iedere sport krijgt vorm via bonden en verenigingen. Soms zijn commerciële organisaties, sportscholen of evenementenorganisatoren de spin in het web van een sport (denk aan darts). Soms zijn er sporten die (gedeeltelijk) vorm krijgen buiten verenigingen om (judo, frisbee, skateboards).

A female speed skater is shown in a celebratory pose, holding the Dutch flag (red, white, and blue horizontal stripes) high above her head with both arms. She is wearing a yellow and black racing suit with "JUMBO" and "VISMA" logos. The background is a blurred stadium with spectators. The image has a purple and blue color overlay.

4

**Aanbevelingen
toekomstbestendige
topsport**

In dit hoofdstuk doet de raad aanbevelingen om van de visie – zoals beschreven in het voorgaande hoofdstuk – praktijk te maken: een toekomstbestendige topsportsector. Deze aanbevelingen bouwen voort op een eerder advies van de NLsportraad over een robuust sportstelsel met bijbehorende financiering en wetgeving.³⁷

De organisatie en financiering van de Nederlandse topsport moet zich blijven ontwikkelen om ook in de toekomst verzekerd te zijn van goede topsportprestaties onder de juiste omstandigheden. Zo kan topsport van maatschappelijke waarde zijn voor Nederland.

Verschillende actoren in topsport

De topsport is een complex veld met vele actoren. Zij hebben allen invloed op de toekomstbestendigheid maar niemand heeft er momenteel eindverantwoordelijkheid. De sector is een samenspel van sportorganisaties, overheid en bedrijfsleven in een markt die zich mondiaal ontwikkelt.

Allereerst zijn er de sportorganisaties zelf. Zij zijn de organiserende partij in het veld. De NLsportraad heeft de sport onderverdeeld in beroepssport, hybride sport en nichesport. In alle drie spelen de sportorganisaties een belangrijke rol. Daarnaast zijn er de overheid en het bedrijfsleven. Zij zijn nauw betrokken bij de topsport en oefenen hun invloed uit door middel van financiering (overheid en bedrijfsleven) en regulering (overheid). Hun invloed verschilt per soort sport, zoals beschreven in voorgaand hoofdstuk.

Om te komen tot een toekomstbestendige organisatie en financiering van topsport, doet de NLsportraad aanbevelingen voor de verschillende actoren. De aanbevelingen zijn verdeeld over de vier thema's die uit de kwalitatieve analyse als onderscheidend naar voren zijn gekomen. Het gaat om presteren, maatschappelijke betekenis, volgen en bezoeken en financiering. Binnen deze thema's hebben we aanbevelingen gespecificeerd naar de verschillende categorieën van sport.

Uitgangspunt alle sporten: garanderen basisvoorwaarden

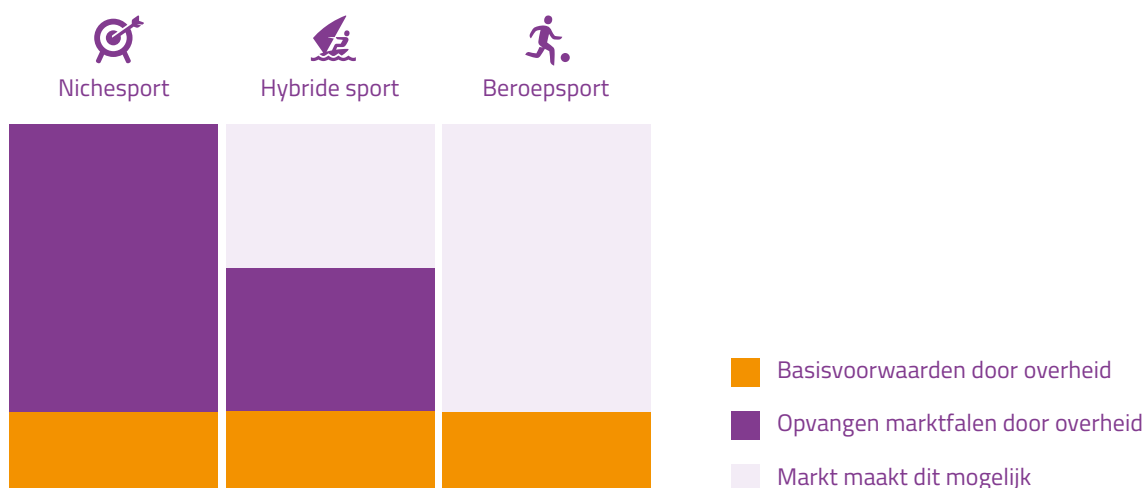
De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om voor iedere sport op elk niveau basisvoorwaarden vast te stellen. Het gaat dan bijvoorbeeld om opleidingen, accommodaties en infrastructuur (samen met gemeenten en provincies) en veiligheid. Dat is een investering om de maatschappelijke waarde van topsport te behouden en waar mogelijk te versterken. Voor iedere sport gelden namelijk basisvoorwaarden om te kunnen functioneren op een manier die aansluit bij de Nederlandse normen en waarden.

Onderscheid tussen sporten voor aanvullende ondersteuning

Buiten deze basisvoorwaarden is er groot verschil in zaken die de overheid moet faciliteren per categorie sport. De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om het topsportbeleid daarop aan te passen. Beroepssporten floreren zonder verdere steun en interventie (los van de eerder benoemde basisvoorwaarden) maar hybride sport en nichesporten kunnen niet zonder steun vanuit het Rijk. Zij hebben ondersteuning nodig om onderdeel te blijven van de topsport in Nederland, waarbij we zeker zijn van goede prestaties en een divers aanbod.

³⁷ Nederlandse Sportraad. (2020, November 19)

De rol van de overheid verschilt dus per thema en per categorie van topsport. Daarnaast is de rol van de overheid tot op zekere hoogte flexibel. Sporten ontwikkelen zich namelijk, bijvoorbeeld omdat ze commercieel interessanter of juist minder interessant worden voor private investeerders.³⁸

Figuur 1: de sportsector onderverdeeld in drie segmenten van topsport op basis van verschillen in organisatie en financiering, en de steun die zij al dan niet nodig hebben van de overheid.

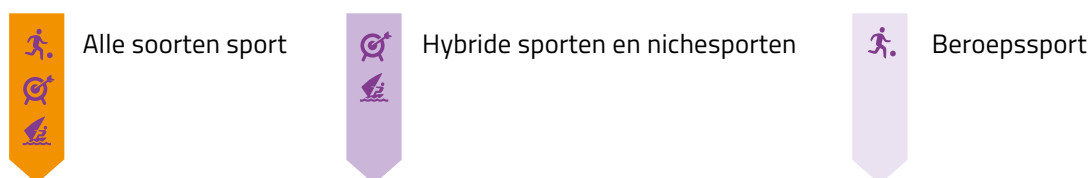
Uitwerking aanbevelingen per thema

Hieronder werkt de NLsportraad de aanbevelingen uit per thema, zoals deze ook behandeld zijn in de kwalitatieve analyse:

1. Presteren
2. Maatschappelijke betekenis
3. Volgen en bezoeken
4. Financiering

Allereerst beschrijft de raad de uitdagingen per thema. Daarna volgen aanbevelingen.

In de uitwerking van deze aanbevelingen laat de markering voor de tekst zien of deze voor alle soorten sport gelden, voor de beroepssport of voor de hybride sporten en nichesporten.³⁹

Met dit icoon wordt een concrete suggestie gedaan voor uitwerking van een aanbeveling

³⁸ Zie ook voetnoot 32.

³⁹ In de aanbevelingen zijn de nichesport en hybride sport samengevoegd. De ondersteuning die nodig is zal bij hybride sport verschillen per onderwerp en per sport, dit is verdergaand maatwerk.

4.1 Presteren: opleiding, arbeidsmarkt, kennisontwikkeling en innovatie

Topsport bedrijven en organiseren is steeds meer een voltijdberoep. Maar niet in elke sport kan dat uit de markt worden betaald. Het verschil in bestaanszekerheid is daardoor groot. Waar de een ruim kan leven van de sport, kan de ander niet rondkomen. Voor veel atleten en coaches passen de voorwaarden om topsport te kunnen bedrijven niet meer bij wat in deze tijd van hen wordt gevraagd. De arbeidsvoorwaarden zijn vaak niet goed en er zijn geen mogelijkheden om een degelijke opleiding te volgen die is ingebed in regulier onderwijs. Voor sportbonden en kennisinstellingen zijn de voorwaarden om topsport te faciliteren ook niet meer voldoende. Dat komt doordat zij afhankelijk zijn van tijdelijke en onzekere financiering. Bovendien ontbreekt de tijd om wetenschappelijke inzichten toe te passen in de topsport. Als het gaat om innovatieontwikkeling wordt de link tussen bedrijfsleven en sportorganisaties te weinig benut. Door dit alles ervaren atleten, coaches en bonden een prestatiedruk die in toenemende mate ongezond is. De NLsportraad ziet dat het beroep van topsporter daarmee in veel sporten steeds onaantrekkelijker wordt.

Om ook in de toekomst in een breed aantal sporten op de hoogste (inter-)nationale niveaus te presteren is het noodzakelijk dat de randvoorwaarden om topsport te bedrijven verbeteren. De NLsportraad adviseert de minister voor Sport het volgende:

1

Faciliteer een degelijke, erkende opleiding voor sporters en kader, en creëer voldoende tijd en ruimte voor sporters en kader om de opleiding te volgen.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om samen met de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en de sportsector een structuur van erkende opleidingen te realiseren voor het opleiden tot werkende in de topsport (atleet, coach, projectleider, bestuurder). De werktitel is het conservatorium voor topsport. Hierbij kan worden onderzocht of een specifiek (top-)sportopleidingsinstituut verbonden aan een universiteit of hogeschool wenselijk is. Voor de opleidingen kunnen doorstroomtrajecten vanuit onder andere regionale opleidingscentra (ROC's) en academies voor lichamelijke opvoeding (ALO's) worden gerealiseerd.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om, samen met de minister van OCW, de huidige afspraken met individuele hogescholen en universiteiten voor het combineren van onderwijs, studie en sport door te ontwikkelen tot formelere, centrale afspraken, bijvoorbeeld over verlengde studieduur.⁴⁰

De inzetbaarheid en kansen van (oud-)atleten op de arbeidsmarkt kunnen worden gestimuleerd met meer stagemogelijkheden. Voor trainers en coaches zijn modellen denkbaar waarin zij, met behoud van hun baan als topsportcoach, in bijvoorbeeld het onderwijs worden ingezet.

2

Waardeer het beroep van topsporters en kader met passende arbeidsvoorwaarden en voldoende perspectief. Zo hebben sporters en kader bestaanszekerheid en kunnen zij voltijds focussen op het bedrijven of faciliteren van topsport.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om voor topsport een professionele arbeidsmarkt met goed baanperspectief te ondersteunen. De projectgroep die werkt aan de Human Capital Agenda Sport zoekt oplossingen voor de problemen in de arbeidsmarkt van sport als geheel. De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om in samenspraak met de ministers van OCW en Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) ook regie te nemen over professionalisering van de arbeidsmarkt in de topsport en de verdere ontwikkeling van de Human Capital Agenda Sport te stimuleren.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om de doorontwikkeling van de stipendiumregeling voor topsporters te stimuleren en de mogelijkheden te verkennen van een pensioenvoorziening in een nieuwe regeling. Daarbij moeten de mogelijkheden worden verruimd om voor de stipendiumregeling in aanmerking te komen (bijvoorbeeld voor niet A-status sporters en s-1 niveau). Topsporters moeten bovendien hun financiering kunnen behouden als hun prestaties tijdelijk terugvallen.

3

Zorg voor langdurige zekerheid voor topsportonderzoek en mogelijkheden voor het toepassen van innovatie.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om samen met de minister van OCW, de sportorganisaties en het bedrijfsleven een wetenschappelijke infrastructuur voor topsport op te stellen. Daarbij hoort voldoende langlopende financiering, zoals andere sectoren die ook kennen. Deze infrastructuur⁴¹ vormt de ruggengraat voor de inzet van innovatielabs, hogeronderwijsinstellingen en onderzoeksbureaus voor de topsport. Innovatie vanuit sport wordt hiermee een ontwikkelkans voor een ondernemend land als Nederland.

⁴⁰ In het Actieplan FLOT (Actieplan Flexibel Onderwijs En Topsport (2019)) zijn individuele afspraken gemaakt met hogescholen en universiteiten over hun inzet bij 'flexibel onderwijs en topsport'. Het ministerie van OCW was hier inhoudelijk bij betrokken. De afspraken betreffen het adequaat informeren en begeleiden van topsporters, met gesprekken, websites, vrijstellingen voor aanwezigheid en uitstel van deadlines. Er is geen algemene regeling die het topsporters mogelijk maakt langer over hun studie te doen (of om een opleiding tot topsporter te volgen).

⁴¹ Met daarin plaats voor bestaande instellingen als Sportinnovator en Topsport Topics (programma van het Kenniscentrum Sport en Bewegen in samenwerking met opleidingen Bewegingswetenschappen).

4.2 Maatschappelijke betekenis: organisatiekracht, veiligheid en integriteit

De personele en financiële organisatiekracht van veel topsportorganisaties staat onder grote druk. De meeste topsportorganisaties beschikken niet over de noodzakelijke kennis en organisatiekracht om topsport adequaat te organiseren. Zij kunnen niet als gelijkwaardig partner fungeren voor de oprukkende commercie en sectoren als zorg en onderwijs. Ook is de rol van de rijksoverheid op het gebied van topsport (net als bij sport in brede zin) nooit expliciet vastgelegd. Dit gebrek aan rol- en taakverdeling tussen overheden onderling en tussen overheid en sector leidt tot onduidelijkheid en inefficiëntie. Het kan er ook toe leiden dat de maatschappelijke betekenis van topsport afneemt. De maatschappelijke betekenis van topsport hangt ook samen met het onderwerp veiligheid. Een veilige topsport is *an sich* belangrijk en heeft ook een positieve uitstraling op de breedtesport. De verantwoordelijkheden van overheid en sportsector als het om veiligheid gaat, moeten beter worden verdeeld. De sport heeft de verantwoordelijkheid voor veiligheid jarenlang voornamelijk zelf moeten dragen. Maar zij kan dit niet alleen. De veiligheid van burgers is namelijk de primaire verantwoordelijkheid van de overheid, ook op sportlocaties. Daarnaast is integriteit voor de raad een belangrijk onderwerp als het gaat over toekomstbestendige topsport. Van integere sport gaat een preventieve werking uit. Wat integriteit inhoudt, wordt voor een groot deel bepaald door de maatschappelijke opvatting daarover.⁴² Die kan veranderen. Integere sport is in de eerste plaats een verantwoordelijkheid van de sportsector. Gaat gedrag over de grens van bijvoorbeeld het strafrecht of arbeidsrecht, dan heeft de overheid wel een duidelijke taak.

Om maximaal gebruik te kunnen maken van de maatschappelijke betekenis van topsport dienen randvoorwaarden als organisatiekracht, veiligheid en integriteit goed georganiseerd te worden. De NLSportraad adviseert de minister voor Sport het volgende:

⁴² Vaak wordt integriteit vertaald als het zorgvuldig en goed uitvoeren van een functie, kijkend vanuit verantwoordelijkheden die horen bij de functie en geldende normen en waarden binnen de maatschappij en de sportsector.

Versterk en stabiliseer de topsportsector door te investeren in bestuurlijke kracht, visie-, beleids- en organisatieontwikkeling en implementatievermogen. Zo wordt de topsportsector versterkt en kan sport maatschappelijke domeinen zoals onderwijs, economie en ruimtelijke ordening betrekken en samenwerken met partijen buiten de sport.

De NLsportraad herhaalt het advies aan de minister voor Sport om de totstandkoming van een koepelorganisatie in de sport te stimuleren. Deze koepelorganisatie kan het netwerk van diverse sportorganisaties bij elkaar brengen, een gezamenlijke visie ontwikkelen, beleid voeren dat toepasbaar is op de hele sportsector en gezamenlijke belangen vertegenwoordigen richting bijvoorbeeld Den Haag. Deze koepelorganisatie hoeft niet omvangrijk te zijn maar moet wel voldoende gezag hebben bij de leden. Zo hebben zowel de rijksoverheid als andere sectoren een serieuze gesprekspartner die de gehele sport, ook topsport, vertegenwoordigt. De sport heeft een goede start gemaakt in het sectoroverleg sport met onder meer NOC*NSF, Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS) en Maatschappelijke Organisaties in de Sport (MOS). De NLsportraad adviseert de minister om deze beweging verder te stimuleren door de branche uit te dagen zich in de toekomst door één partij te laten vertegenwoordigen.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om in samenspraak met de sportsector – idealiter met behulp van de bovengenoemde koepelorganisatie – in kaart te brengen aan welke minimale kwaliteitseisen een topsportorganisatie (bonden maar bijvoorbeeld ook bvo's) moet voldoen.

Minimale kwaliteitseisen aan een topsportorganisatie kunnen bestaan uit scholing van het kader, het hebben van een langetermijnbeleid en van een strategie voor een veilig en integer topsportklimaat.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om in samenspraak met de sportsector – idealiter met behulp van de bovengenoemde koepelorganisatie – een investeringsplan en een ondersteuningsplan te maken. Doel is dat alle topsportorganisaties kunnen voldoen aan de minimale kwaliteitseisen. Hierbij kan naast afspraken over (financiële) ondersteuning gedacht worden aan kennisdeling, opleidingsmogelijkheden en shared services.

In de beroepssport kan worden aangestuurd op versterking van organisaties door bijvoorbeeld eisen te verbinden aan licenties en vergunningen, in lijn met de geformuleerde kwaliteitseisen. De versterking van sportorganisaties in hybride en nichesporten kan worden gestimuleerd door bijvoorbeeld voorwaarden te stellen bij publieke financiering van topsport. Die zouden in lijn moeten zijn met de geformuleerde kwaliteitseisen. Waar nodig kan (tijdelijk) worden geïnvesteerd in organisatieontwikkeling.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om samen met de minister van Buitenlandse Zaken en de bovengenoemde koepelorganisatie een strategie te maken om de bestuurlijke vertegenwoordiging van Nederlandse topsport in internationale sportorganisaties te versterken. Via die weg kan Nederland ook proberen om internationaal organisatieontwikkeling te stimuleren.⁴³

5

Schaar je als gehele rijksoverheid achter topsport, spreek het intrinsieke en maatschappelijk belang van topsport uit en ondersteun dit. Neem stelselverantwoordelijkheid,⁴⁴ zorg voor een staatssecretaris voor bewegen en sport, voor een duidelijke rol- en taakverdeling tussen lokale, regionale en landelijke overheid en voor een duidelijke rol- en taakverdeling tussen de verschillende departementen van de rijksoverheid.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om in een kaderwet⁴⁵ vast te leggen wat haar rol is binnen topsport in Nederland en wat ze verwacht van andere ministeries, lokale overheden en de sportsector. Met een kaderwet voor sport kan aan overheden bevoegd gezag worden toegekend dat nu voor topsport nog ontbreekt. Het gaat hierbij om een kaderwet die algemene principes, verantwoordelijkheden en procedures regelt. De NLsportraad adviseert niet om specifieke deelonderwerpen gedetailleerd vast te leggen.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om haar rol, zoals die wordt vastgelegd in de kaderwet, in te vullen door een rijksambitie voor topsport op te stellen. In dat meerjarige, brede rijksbeleid liggen de maatschappelijke ambities van het rijk met topsportbeleid vast. Het beleid maakt onderscheid tussen beroepssporten, hybride sporten en niche sporten.

⁴³ In internationale vergelijkingen staat Nederland op de 15e plaats als het gaat om vertegenwoordiging in internationale sportgremia (IOC, FIFA, mondiale sportkoepels). Nederland komt daarna na landen als de VS, Frankrijk en Australië, maar vóór bijvoorbeeld Brazilië en Turkije. De laatste jaren lijkt de Nederlandse vertegenwoordiging redelijk stabiel (DIF 2022). NOC*NSF biedt enige ondersteuning in het verwerven en bekleden van internationale posities, zie [Internationaal besturen - NOC*NSF - TeamNL@work \(nocnsf.nl\)](#).

⁴⁴ Stelselverantwoordelijkheid betekent dat de minister door het parlement aangesproken kan worden op bevoegdheden die zijn vastgelegd. Dat betekent niet dat de minister eindverantwoordelijk is voor alles wat plaatsvindt binnen het stelsel.

⁴⁵ In de lopende politieke discussies wordt dit ook wel aangeduid met 'de Sportwet'.

Scherp de taakverdeling tussen de rijksoverheid en de sportsector aan. De rijksoverheid geeft daarbij prioriteit aan het bevorderen van veiligheid in de sport. Zo kan topsport veilig worden beoefend en beleefd.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om ter invulling van de rol die is vastgelegd in de kaderwet nieuwe en concrete afspraken te maken over de rol- en taakverdeling tussen de sportsector en de rijksoverheid wat betreft veiligheid.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om in de eerdergenoemde minimale kwaliteitseisen voor topsportorganisaties in ieder geval eisen op te nemen voor veiligheid.

Sportorganisaties in de hybride sport en nichesporten krijgen hiervoor ondersteuning (subsidie) van de overheid. Stel op het gebied van veiligheid voor de lange termijn minimale kwaliteitseisen op en maak die tot voorwaarden voor blijvende ondersteuning vanuit de overheid.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om met de minister van Justitie en Veiligheid (JenV) de keuze te maken om prioriteit te geven aan veiligheid in sport en hierop te acteren. (Onder bedreigingen van de veiligheid vallen onder meer matchfixing, doping, criminele inmenging, ondermijning, witwassen, bedreigingen van sporters en bestuurders en supportersgeweld).

Het is aan te raden dat de minister van JenV matchfixing beschouwt als een onderdeel van georganiseerde criminaliteit door het eenvoudiger onder de bestaande strafbaarstellingen te brengen en de intelligence over matchfixing centraal te bewaren en goed te ontsluiten.

De NLsportraad herhaalt het advies aan de minister voor Sport om het probleem van voetbalvandalisme breed te bekijken. Kijk niet alleen naar het bestrijden van geweld, maar maak clubs weerbaar tegen onder andere, de eigen zogenaamde supporters. Focus op het versterken van de organisatiekracht van bvo's op lange termijn. Ga hierover in gesprek met onder meer bvo's, de KNVB en de ECV.

Betaald voetbal heeft een grote maatschappelijke betekenis. Het vraagt ook aanzienlijke inzet van overheidsmiddelen om de veiligheid rondom betaald voetbal te bewaken. Daarom mag de minister samen met betrokken burgemeesters hoge eisen stellen aan bvo's voor het waarborgen van veiligheid van voetballers en voetbalsupporters. De kaders hiervoor bestaan al, door het handelingskader⁴⁶ van de Regiegroep veiligheid. Zorg dat dit handelingskader wordt omarmd en nageleefd door alle gemeenten met een bvo en maak het handelingskader eventueel afdwingbaar. Als bvo's dit niet kunnen waarmaken, moeten prestatieafspraken worden gemaakt met de KNVB en burgemeesters om naleving van het handelingskader na te streven en te verbeteren.

⁴⁶ Handelingskader Aanpak Ongeregeligheden Rondom Betaald Voetbalwedstrijden Voor Gemeenten (n.d.)

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om aandacht te schenken aan de financiële problemen van voetbalclubs als gevolg van de strenge invulling door banken van hun poortwachtersfunctie. Ga met het ministerie van Financiën, de Nederlandse Vereniging van Banken en bvo's in gesprek over de belemmeringen waar de laatste nu tegenaan lopen. Voorkom dat ze, uit nood, in buitenlandse handen vallen of volledig afhankelijk zijn van twijfelachtige sponsorinkomsten.

De minister voor Sport zou op termijn samen met de minister van JenV en de burgemeesters van betreffende steden alleen nog vergunningen kunnen verlenen voor wedstrijden als de bvo een goed veiligheidsplan en een betaalde veiligheidsmanager heeft en professionele stewards inzet.

7

De zorg voor een integere sport en de preventieve werking die hiervan uitgaat is idealiter de verantwoordelijkheid van de sportsector. Bied als rijksoverheid ondersteuning waar de sport haar verantwoordelijkheid nog niet kan waarmaken. Zo wordt een integere topsport zo snel mogelijk bereikt.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om de plannen⁴⁷ voor versterking van het Centrum Veilige Sport Nederland (CVSN), het Instituut Sportrechtspraak (ISR) en de Dopingautoriteit voort te zetten. Daarbij hoort passende financiering zodat de instanties voldoende capaciteit hebben en toegankelijk worden voor alle sporten. Met alle sporten bedoelt de raad bijvoorbeeld ook de commerciële sportaanbieders en gemeentelijke sportservicebedrijven.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om in de eerdergenoemde minimale kwaliteitseisen voor topsportorganisaties in ieder geval eisen op te nemen voor integriteit.

Sportorganisaties in de hybride sport en nichesporten krijgen hierin ondersteuning (subsidie) van de overheid. Op de lange termijn zouden deze organisaties moeten voldoen aan minimale integriteitseisen voor blijvende ondersteuning van de overheid.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om bij wereldsportfederaties te pleiten voor minimale eisen voor een integere sport. Zo is er internationaal sprake van een level playing field en staan Nederlandse topsportorganisaties niet op achterstand door scherpere eisen in Nederland.).

⁴⁷ Zie Kamerstuk II. (2023, 15 juni). geraadpleegd op 22-12-2023. Kamerbrief over Hoofddlijnen van wetgeving in de sport | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl, In Hoofddlijnen van wetgeving in de sport benoemt de minister de oprichting van een onafhankelijk integriteitscentrum. Integriteit maakt ook deel uit van pijler B van het Strategisch kader topsport (Strategisch Kader Topsport 2032 (2023)).

4.3 Volgen en bezoeken: accommodaties, evenementen en media

Exposure via media en via sportevenementen in eigen land en daarbuiten zijn belangrijk voor topsport én het publiek, maar zichtbaarheid ontstaat niet vanzelf. Zeker voor kleinere sporten is het een uitdaging om zich te laten zien. Kansen om sport zichtbaar te maken door media vragen om investeringen en ontwikkeling van expertise. Daarnaast is het steeds lastiger om evenementen in Nederland te organiseren. Dat komt door regeldruk, internationale concurrentie en eisen van internationale federaties. Tot slot liggen er grote uitdagingen op het terrein van topsportaccommodaties. De huidige taakverdeling en financiering bieden daarvoor geen oplossing. Accommodaties – inclusief beheer en onderhoud – zijn namelijk voor vrijwel alle vormen van topsport onrendabel.

Op het gebied van accommodaties, evenementen en media heeft de (rijks)overheid een belangrijke rol, maar die is niet vastgesteld en vastgelegd. Om accommodaties up-to-date te houden en sport te kunnen blijven volgen via de media en evenementen in Nederland, is landelijke regie noodzakelijk. De NLsportraad adviseert de minister voor Sport het volgende:

8

Zorg als rijksoverheid voor landelijke regie op het gebied van topsportevenementen en topsportaccommodaties.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om een strategisch vastgoedplan te maken voor topsportaccommodaties in Nederland tot 2050.⁴⁸ Dit langetermijnplan wordt onder regie van de rijksoverheid gemaakt, samen met daartoe aangewezen centrumgemeenten en/of provincies. Daarmee verandert het ad-hoc-accommodatiebeleid in een strategie waarin de uitvoering voor jaren wordt vastgelegd. Het gaat om bovenregionale locaties. In de strategie worden naast plannen voor reële exploitatie (inclusief gebruik voor topsporturen op redelijke tijden en financiering van overheden) ook beheer en onderhoud van accommodaties meegenomen.

⁴⁸ Spoza (2021)

Doel is dat accommodaties voldoen aan de dan geldende topsportvereisten. In de plannen worden ook afspraken gemaakt voor topsporturen op gunstige tijdstippen.

De NLsportraad herhaalt het advies aan de minister voor Sport om een nationale sportevenementenagenda op te stellen (in overleg met gemeenten, provincies, sportorganisaties en organisatoren van evenementen). Benoem daarbij aan welke evenementen vanuit een landelijk perspectief behoefte is, en maak dat plan leidend bij de verdeling van de middelen.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om de regeldruk voor evenementen onder de aandacht te brengen bij collega-ministers en lokale en regionale overheden en te pleiten voor een vermindering van de regeldruk voor sportevenementen.

9

Zorg voor zichtbaarheid van topsport in de media zodat zo veel mogelijk Nederlanders topsport op een laagdrempelige manier kunnen volgen, waar mogelijk op open kanalen en bij voorkeur op een beperkt aantal plekken.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om met de minister van OCW de keuze te maken zichtbaarheid van topsport in de media te benoemen als een van de doelstellingen van de 'evenementenlijst'.⁴⁹

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om te verkennen of de productiekosten van het uitzenden van in Nederland georganiseerde evenementen apart moeten worden gesubsidieerd.⁵⁰

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om sportorganisaties te stimuleren om met productiehuisen de mogelijkheden te verkennen van een streamingkanaal voor sport. Dat gaat gepaard met vernieuwende en goedkopere productiewijzen, en een gezamenlijke inbreng van kleinere bonden (inclusief hun rechten).

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport een subsidie beschikbaar te stellen voor hybride en nichesporten om te pionieren met andere media dan de gevestigde televisiezenders en met nieuwe vormen van 'storytelling' over topsport. Dit biedt kansen voor hogere kijkcijfers en een nieuw publiek.

⁴⁹ Dialogic. (2023). Nu is de enige doelstelling van de evenementenlijst toegankelijkheid.

⁵⁰ In het verleden was er bijvoorbeeld het Host Broadcasting Fonds van NOC*NSF dat in de periode 2012-2016 sportbonden de gelegenheid gaf om via het fonds hun (verwachte) productiekosten (deels) te laten vergoeden.

4.4 Financiering

De huidige financiering van topsport brengt meerdere risico's met zich mee voor de toekomstbestendigheid. Sponsoren komen en gaan en de onderlinge concurrentiestrijd van sportorganisaties in de zoektocht naar (al dan niet dubieuze) financiering zet de integriteit van topsportorganisaties onder druk. Ook zijn afdrachten van de Nederlandse Loterij en inkomsten uit gokgeldens zowel onzeker als onwenselijk. De NLsportraad heeft op verzoek van de Tweede Kamer gekeken of en zo ja hoe de Nederlandse sport minder afhankelijk kan worden van opbrengsten uit kansspelen en van sponsoring van gokbedrijven.⁵¹ In de visie van de raad is duurzame financiering van topsport op lange termijn niet meer afhankelijk van loterijgelden en/of gokbedrijven. Daarmee wordt de Nederlandse topsportbranche neergezet als een investeringskans voor eerlijke financiers, waarmee het zich onderscheidt van het buitenland en een goed investeringsklimaat wordt gecreëerd.

Ten slotte worden de topsportmiddelen uit de rijksbegroting momenteel verdeeld door een branche-vertegenwoordiger annex vereniging. Hoewel het een aantal positieve ontwikkelingen meebrengt, zitten er ook nadelen aan de huidige situatie. Niet-leden hebben geen toegang tot deze rijksmiddelen en loterijgelden. Bovendien ontstaat een verhouding tussen NOC*NSF en de leden die onwenselijk is en in de praktijk leidt tot wrevel.

Om van betekenis te blijven voor de Nederlandse samenleving, dient de Nederlandse topsport zich te blijven ontwikkelen. Daarvoor zijn stabielere middelen nodig dan momenteel beschikbaar. Bestaande financieringsstromen moeten deels worden geborgd, deels verlegd en deels vergroot. De NLsportraad adviseert de minister voor Sport het volgende:

⁵¹ Kamerstuk II, 35983, nr. 11. (2022, 18 mei). geraadpleegd op 22-12-2023 van [Kamerstuk 35983, nr. 11 | Overheid.nl](#) > Officiële bekendmakingen ([officielebekendmakingen.nl](#))

10

Stimuleer als rijksoverheid financiering van topsport, geef het goede voorbeeld en garandeer overheidsfinanciering voor langere periodes dan vier jaar, zodat topsportorganisaties en topsporters daarop kunnen rekenen.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om de financiering van topsport te koppelen aan de verantwoordelijkheden zoals die worden vastgelegd in de eerdergenoemde kaderwet. Financiering moet worden gegarandeerd voor de lange termijn, langer dan de huidige vierjarige periodes.⁵²

Maak financiering bijvoorbeeld afhankelijk van een inspanningsverplichting van de sportbranche en het bedrijfsleven op het gebied van organisatieversterking en bevordering van integriteit. Kijk bij de financiering van topsport naast de sporttechnische kant ook explicieter naar de organisatorische inbedding van topsport. Dat kan bijvoorbeeld door een vast aandeel van de gelden voor topsportprogramma's te besteden aan organisatieontwikkeling.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om te kijken naar de mogelijkheid voor een overbruggingsfonds voor topsportorganisaties en –programma's waar sponsors wegvallen.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om middelen ter beschikking te stellen om nieuwe financieringsvormen te ontwikkelen voor topsport. Hierbij kan gedacht worden aan belastingmaatregelen voor het bedrijfsleven die investeringen in topsport lonend maken. De NLsportraad vindt het noodzakelijk dat de minister mogelijke maatregelen nader onderzoekt en daarover eventueel advies vraagt.

11

Vervang loterijfinanciering op lange termijn door gegarandeerde, directe overheidsfinanciering.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om met de sportsector in gesprek te gaan over zowel de mogelijke privatisering van de Nederlandse Loterij als de gevolgen van financiering door gokbedrijven. De NLsportraad vindt het belangrijk dat gokbedrijven in de toekomst geen belangrijke financier meer zijn van topsport in Nederland.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om bij privatisering van de Nederlandse Loterij te garanderen dat vergelijkbare geldstromen naar sport blijven gaan, bij voorkeur uit de rijksbegroting. Deze garantiestelling moet worden vastgelegd.

⁵² Dit sluit aan op derde (lange termijn) golf die de minister voorstelt in de kamerbrief (Top)sportbeleid 2022 en verder, d.d. 24 juni 2024.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om de propositie van Nederlandse sportorganisaties aantrekkelijker te maken, door ze te helpen een betrouwbare en mediagenieke investering te zijn. Zo kunnen zij eventueel verlies van inkomsten, bijvoorbeeld van gokbedrijven, compenseren met investeringen door andere bedrijven.

Om te zorgen dat de sport niet meer rechtstreeks afhankelijk is van inkomsten uit gok- en loterijgelden, maar op de lange termijn wel vergelijkbare inkomsten houdt moet er een andere geldstroom komen. Een mogelijkheid om dat te bereiken is de inkomsten van de rijksoverheid uit de loterijwereld te oormerken op de rijksbegroting en toe te kennen aan een fonds voor sport en cultuur.⁵³

12

Laat topsportmiddelen van de rijksbegroting op termijn verdelen door een onafhankelijke organisatie met expertise op het gebied van topsport.

De NLsportraad adviseert de minister voor Sport om voor een nieuwe manier van verdeling van middelen voor topsportprogramma's in gesprek te gaan met de sportsector en te zorgen voor een passende oplossing.^{54 55} Daarbij vindt de NLsportraad de volgende randvoorwaarden van belang:

- Rijksmiddelen worden door een onafhankelijke instantie verdeeld.
- Tussen de verstrekker en de ontvanger van de middelen bestaan geen andere financiële relaties.
- De verstrekking van middelen is op termijn gekoppeld aan eisen voor onder andere integriteit en organisatiekracht. Ontvangers leggen daarover periodiek verantwoording af. Als zij niet voldoen aan de eisen kan dat leiden tot vermindering of stopzetten van de middelen.
- De verdeling van middelen voor topsportprogramma's is transparant en is gebaseerd op feiten en evaluatie van resultaten.
- Bij de verdeling van middelen wordt optimaal gebruikgemaakt van de kennis en ervaring binnen de sportsector, bijvoorbeeld door een onafhankelijke expertcommissie samen te stellen.
- NOC*NSF verdeelt niet alleen geld, maar gebruikt de gelden bijvoorbeeld ook voor de verbetering van de governance van leden. Deze positieve invloed mag zeker niet verdwijnen. Daarom moet zorgvuldig worden gekeken welke middelen momenteel ten goede komen aan koepels (en hun ondersteunende en versterkende functie) en welke middelen direct aan topsportorganisaties worden gegund.

⁵³ Ook voor de cultuursector zijn loterij-inkomsten van groot belang. Ingrepen in de loterijfinanciering hebben daarom ook voor de cultuursector directe gevolgen.

⁵⁴ Dit is in lijn met eerdere adviezen van de NLsportraad, waarin de raad pleitte om de verdeling van middelen voor topsport te laten geschieden door een zbo, agentschap, fonds of stichting, en daar heldere beleidskaders voor te formuleren. NLsportraad. (2020).

⁵⁵ Uiteraard zal ook geldverdeling door een andere instelling dan NOC*NSF tot bureaucratie leiden, maar dat is op dit moment ook het geval.

Rechtstreekse financiering door de rijksoverheid betekent dat middelen geoormerkt worden verstrekt. De politiek krijgt dan meer invloed op besteding van deze middelen. Dat maakt besteding van gemeenschapsgelden transparanter. De politieke betrokkenheid bij topsport kan groter worden op verschillende manieren. Bijvoorbeeld door een staatssecretaris aan te stellen die stelselverantwoordelijk is, door topsport als een publieke taak te benoemen en door de overheid een meer centralere rol te laten spelen in de planvorming. Dat komt de inbedding van topsport binnen het rijk ten goede. Topsport is dan niet meer afhankelijk van het gokgedrag van consumenten en van een uiterst instabiele markt.

Literatuur

Actieplan Flexibel Onderwijs en Topsport: Ter verbetering van het onderwijs- en

carrièreperspectief van topsporters. (2019). Geraadpleegd op 22 december 2023, van <https://nocnsf.nl/media/2105/190722-definitief-actieplan-flot-2019.pdf>

Collard, D., Boutkan, S., Grimberg, L., Lucassen, J., & Breedveld, K. (2014). *Effecten van sport en bewegen op de basisschool: Voorstudie naar de relatie tussen sport en bewegen op school en schoolprestaties*. Mulier Instituut. Geraadpleegd op 22 december 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/14292/effecten-van-sport-en-bewegen-op-de-basisschool/>

Dialogic (2023). *Evaluatie van de Evenementenlijst*. Geraadpleegd op 11 januari 2024, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/12/15/eindrapport-evaluatie-evenementenlijst>

Gerritsen, M., Koopmans, C., Tempelman, C., & Van Der Voort, J. (2012). Baten van het Olympisch Plan. *SEO-rapport*. Geraadpleegd op 22 december 2023, van https://pure.uva.nl/ws/files/2271171/139706_410242.pdf

Groen, P. (2013). *Het WK Hockey 1998, Een onderzoek naar de mate van invloed van het WK Hockey 1998 op de groei van georganiseerde hockeydeelnemers in Nederland* [BA thesis]. Universiteit van Amsterdam.

Handelingskader aanpak ongeregeldeheden rondom betaald voetbalwedstrijden

voor gemeenten. (n.d.). Geraadpleegd op 22 december 2023, van <https://userfiles.mailswitch.nl/files/4259-bfd64fe5a71a340ca695c8d3199b60a0.pdf>

KPMG. (2023). *Foto organisatie en financiering topsport*. Geraadpleegd op 11 januari 2024, van <https://www.nederlandse-sportraad.nl/documenten/publicaties/2023/02/23/kpmg-rapport-foto-organisatie-en-financiering-topsport>

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2020). *Startdocument - Nederlandse Topsportevenementen Strategie (NTS) 2021-2030*. Geraadpleegd op 22 december 2023, van <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-7c7e1c5e-b735-48cb-affe-0d8e33137692/pdf>

Nederlandse Sportraad. (2018a). *Essay economische impact van sportevenementen*. Geraadpleegd op 22 december 2023, van <https://www.nederlandse-sportraad.nl/documenten/publicaties/2018/08/21/essay-economische-impact-van-sportevenementen>

Nederlandse Sportraad. (2018b). *Essay sociale impact van sportevenementen*. Geraadpleegd op 22 december 2023, van <https://www.nederlandse-sportraad.nl/documenten/publicaties/2018/08/28/essay-sociale-impact-van-sportevenementen>

Nederlandse Sportraad. (2020). *De opstelling op het speelveld*. Advies | Nederlandse Sportraad. Geraadpleegd op 22 december 2023, van <https://www.nederlandse-sportraad.nl/documenten/publicaties/2020/11/19/de-opstelling-op-het-speelveld>

Nederlandse Sportraad. (2022). *Gelijkwaardig en inclusief - advies over de doorontwikkeling van paralympische topsport*. Advies | Nederlandse Sportraad. Geraadpleegd op 22 december 2023, van <https://www.nederlandse-sportraad.nl/adviezen/documenten/publicaties/2022/03/31/gelijkwaardig-en-inclusief---advies-over-de-doorontwikkeling-van-paralympische-topsport>

Nederlandse Sportraad. (2023). *Publicatie kwalitatieve analyse organisatie en financiering topsport*. Geraadpleegd op 22 december 2023, van <https://www.nederlandse-sportraad.nl/actueel/nieuws/2023/10/10/publicatie-kwalitatieve-analyse-organisatie-en-financiering-topsport>

- NRC. (2023).** *Hoe Ajax en PSV in zee gingen met dubieuze Aziatische gokbedrijven.* Geraadpleegd op 4 januari 2024, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2023/12/29/gelikte-filmpjes-en-lucratieve-contracten-hoe-aziatische-gokbedrijven-europese-voetbalclubs-om-hun-vinger-winden-a4185460#:~:text=Hoe%20Ajax%20en%20PSV%20in%20zee%20gingen%20met%20dubieuze%20Aziatische%20gokbedrijven,-%2B%20Leeslijst&text=Voetbal%20NRC%20onderzocht%20de%20sponsordeals,van%20brievenbusfirma%27s%20en%20illegale%20gokwebsites.>
- NOC*NSF. (2009).** *Expertrapport Nederlandse sport naar olympisch niveau: een nadere uitwerking van het sportgedeelte van het Olympisch Plan 2028* (ISBN: 9789071902048). <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/6162/expertrapport/>
- Sociaal Platform Rotterdam. (2007).** *De kracht van sport in de wijk - advies over het smeden van sportieve coalities voor stadswijken* (No. 04/2007). Geraadpleegd op 22 december 2023, van <https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2020/07/SPR-adviesSport.pdf>
- Spoza. (2021).** *Bouwen aan topsport: Ontwikkelen van topsportinfrastructuur en topsporttrainingsaccommodaties in Nederland* (No. 2021103). Geraadpleegd op 22 december 2023, van <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-fcd7bd50-c48e-4558-b636-f43d4c7983b7/pdf>
- Stegeman, H. (2007).** *Effecten van sport en bewegen op school: Een literatuuronderzoek naar de relatie van fysieke activiteit met de cognitieve, affectieve en sociale ontwikkeling.* Mulier Instituut. Geraadpleegd op 22 december 2023, van <http://www.sports-media.be/links/effect-sport-op-school.pdf>
- Strategisch kader topsport 2032. (2023).** Geraadpleegd op 22 december 2023, van <https://open.overheid.nl/documenten/142aa1d9-30f1-4756-ae45-2528415a9760/file>
- TransTec adviseurs. (2011).** *Legacyontwikkeling Olympische Spelen.* In *Duurzame Openbaar Vervoer Ontwikkeling*. Geraadpleegd op 22 december 2023, van <https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=5858&m=1453299730&action=file.download>
- Van Bottenburg, M., Elling, A., Hover, P., Brinkhof, S., & Romijn, D. (2012).** *De maatschappelijke betekenis van topsport: Literatuurstudie in opdracht van het Ministerie van VWS.* In *Kennisbank Sport En Bewegen* (ISBN 978-90-5472-198-7). Arko Sports Media. Geraadpleegd op 22 december 2023, van <https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=2171&m=1422883063&action=file.download&kennisbanksportenbewegen.nl/%3ffile=2171&m=1422883063&action=file.download>
- Van der Roest, J., Dopheide, M., Balk, L. J., Elling, A., De Rycke, J., & De Bosscher, V. (2020).** *Maatschappelijke waarde van de Nederlandse topsport.* Universiteit Utrecht. Geraadpleegd op 22 december 2023, van https://www.uu.nl/sites/default/files/Van%20der%20Roest%20et%20al.%20%282020%29%20-%20Factsheet%20MESSI_NL.pdf
- Wattles, M. G., & Harris, C. (2003).** *The relationship between fitness levels and employee's perceived productivity, job satisfaction, and absenteeism.* *Official Journal of the American Society of Exercise Physiologists (ASEP)*, 6(1), ISSN 1097-9751. <https://www.asep.org/asep/asep/Wattles2.pdf>

Bijlage

Bijlage: geraadpleegde personen

De Nederlandse sportraad heeft in verschillende fasen zo veel mogelijk experts en stakeholders gesproken om input te verkrijgen voor het advies. Ter voorbereiding van de kwalitatieve analyse, die als basis diende voor dit advies, sprak de NLsportraad in verschillende sessies met in totaal 168 personen.

Sessies

1. Atleten
2. Coaches
3. Grotere bonden
4. Kleinere bonden
5. Commerciële sporten
6. Gemeenten
7. Provincies
8. De Nederlandse Loterij
9. NOC*NSF (2x)
10. KNVB (2x)
11. Integriteit
12. Onderwijs
13. Wetenschap en innovatie
14. Organisatoren van evenementen
15. Marketeers en sponsors
16. Media
17. Coördinatie- en Informatiepunt Topsportevenementen

18. Open sessie I
19. Open sessie II

20. Expertsessie

In aanvulling hierop zijn gesprekken gevoerd met een bedrijf dat actief is in de markt voor onlinegokken, met de coördinator van het Nationaal platform matchfixing, en met een ondernemer in de sport.

De volgende personen zijn aanwezig geweest bij een sessie en/of hebben de mogelijkheid gekregen schriftelijke input aan te leveren ter voorbereiding op de sessie of naar aanleiding van het verslag dat na afloop verstuurd is.

Gesprekspartners	
Joop Alberda	J. Alberda Advies en Beheer
Marco Albregts	BetCity
Henk van Aller	ISR
Rob Almering	Hockeyclub Den Bosch
Patrice Assendelft	KNHS
Adam Bakker	NL Sporter
Lisanne Balk	Mulier Instituut
Peter Barendse	Reddingsbrigade Nederland
Anya van Beek	Provincie Gelderland
Peter Beek	VU
Marcel Beerthuizen	VodafoneZiggo
Annemiek Bekkering	Sailing Innovation Centre
Mark Bennenbroek	Gemeente Eindhoven
Arthur Bennink	TalentNED, Performance Based Healthcare, Pro-F Professionele Fysiotherapie en sportnetwerk Overijssel
Friede Berendsen	Nederlandse Lacrosse Bond
Barbara van Bergen	Basketbal
Annemieke Beute	KNZB
John Bierling	NOC*NSF
Anthony Blokland	KNVB
Marc Boele	Keuken Kampioen Divisie
Remco Boer	KNGU
Inge van Bogerijen	KNVB Expertise
Anje Boogerd	CSE
Kayan Bool	NOC*NSF
Kimberley Bos	Skeleton
Dick Boschman	NKBV
Paul Boselie	Universiteit Utrecht
Martin Breedijk	HvA
Mariëlle van Bremen	KNVB
Sander de Brito Roque	NMC Bright
Sonny Brons	SRO
Remi Brouns	Sportverloning

Gesprekspartners

Antoine de Brouwer	VSG
Rik Burger	Kirco Company
André Cats	NOC*NSF
Merit Clocquet	SportInnovator
Erik Cornelissen	Internationale Hockey Federatie
Heleen Crielaard	Incentro
Vincent Egbers	Dopingautoriteit
Jacco Eltingh	KNLTB
Stefaan Eskes	KNBSB
Michel Everaert	Nevobo
Hessel Evertse	KNRB
Marieke Faber	NOC*NSF
Mark Faber	KNZB
Jim Falize	Yuverta vmbo
Ron Francis	KNVB
Joost van Geel	KNHB
Yvonne van der Geer	NOC*NSF
Marit van Genderen	NOC*NSF
Erik Gerritsen	KNHB
Marit Gijssbers	NOC*NSF
Anne Griffioen	NOC*NSF
Tom de Groen	Expertisecentrum voortgezet onderwijs & topsport
Corniel Groenen	Gemeente Den Bosch
Rembert Groenman	KNVvL
Arne de Groote	TeamNL centrum Zuid-Holland
Herman de Haan	KNSB
Arno Havenga	KNZB
Menno van der Heide	Spoza
Els Hoeijenbos	Gemeente Dordrecht
Matthijs Hofmijster	VU/AISS
Jasper Jacobs	BetCity
Jolanda Jansen	Ahoy
Inge Jansen	Ministerie VWS
Inge Janssen	Roeien
Jan de Jong	Eredivisie CV
Eva Kalis	Rijksmuseum
Serge Kats	Koninklijk Nederlands Watersportverbond

Gesprekspartners

Eric Kersten	Team TOC
Rik Keurentjes	Dammen
Cees Klaassen	KVLO
Patrick de Klerk	Gemeente Breda
Ronald Klomp	CIOS
Hans Kloosterman	FBK Games
Jacco Knoop	New World Sports
Jakob Kooistra	Provincie Friesland
Sofie Korbee	NOC*NSF
Johan Krajenbrink	Koninklijke Nederlandse Dambond
Emiel Krijt	NOC*NSF
Wouter Kuperus	NMC Bright
Willem La Riviere	KNBB
Aschwin Lankwarden	KNZB
Peter Lansaat	Ahold Delhaize
Maurice Leeser	KNWU
Imre van Leeuwen	SportVibes
Marianne van Leeuwen	KNVB
Nynke Lely	Skateboard Federatie Nederland
Koen Lemmink	UMCG
Sophie Lhoest	NOC*NSF
Wendeline van Lier	Gemeente Rotterdam
Tom Lucas	Squash Bond Nederland
Kamiel Maase	NOC*NSF
Marcel Majjer	RTL Nieuws
Niels Markensteijn	TIG Sports
Patrica Mars	Gemeente Amsterdam
Peter van Maurik	Stichting Sport en Transplantatie
Daniël Meis	Nationale Postcode Loterij
Olaf Melsen	Nederlandse Jeu de Boules Bond
Guy van der Meulen	De Haagse Hogeschool
Marjolein Miltenburg	NOC*NSF
Marco Moers	ABN AMRO
Wilco Nijland	Sportworx
Johan Noordhof	NOC*NSF
Thijsje Oenema	Schaatsen

Gesprekspartners

Bob van Oosterhout	Triple Double
Paul Orbons	Provincie Limburg
Jeroen Otter	NOC*NSF (verleden KNSB)
Robert van Overdijk	Circuit Zandvoort
Joep Pelsser	Gehandicaptensport Nederland
Livia Peltre	Provincie Limburg/ Watersley Sports & Talentpark
Tom Peters	Provincie Limburg
Johan Pion	HAN
Marieke van der Plas	Expertisecentrum seksualiteit Rutgers
Femke Pluim	Atletiek
David Pranger	KNVB
Helmie Ramakers	Ministerie VWS
Niels Reijgersberg	SportInnovator
Miriam Reijnen	CVSN
Michel Reinders	BrabantSport
Michiel van Rijn van Alkemade	More2Win
Kees Rodenburg	KNKV
Jan-Willem van der Roest	Universiteit Utrecht
Aron Roije	NBB
Gijs Ronnes	JBN
Marco de Ruiter	The Walt Disney Company
Robert Rutten	Dutch Sport Tech Fonds/Sportinnovatiestudio
Carlijn van Schijndel	KNVB
Roger Schouwenaar	Provincie Noord-Brabant
Alexander Sijtsma	BMC
Hans Slender	Provincie Drenthe
Huib Stamme	Ervaringsdeskundige in de sport
Jeroen Straathof	European Para Championships
Michelle Sülter	Gemeente Eindhoven
Arun Swami Persaud	Schatmakers
Robin Tabeling	Badminton
Joost Takken	Rugby Nederland
Frank Thewessem	Topsport Amsterdam
Paul Thewissen	Ministerie OCW
Ery Tjink	Provincie Gelderland
Gerard Timmer	NOS

Gesprekspartners

Annieck Timmerman	UvA
Sam Timmermans	UK Sport
Alfred Toornstra	Nederlandse Loterij
Peter van Veen	Gemeente Den Haag
Lars Veldboom	Gemeente Utrecht
Angela Verkerk	Gemeente Dordrecht
Mark Versteegen	KPN Sponsoring
Cees Vervoorn	Kenniscentrum Sport & Bewegen
Ronald van der Vliet	Evidence Based Training
Arjan de Vries	Sportcluster Veenendaal
Paul van Wageningen	KNVB
Eelke van der Wal	NOC*NSF
Chiel Warners	Nationaal platform matchfixing
Cors Westerdijk	Expertisecentrum voortgezet onderwijs & topsport
Femke Winters	NOC*NSF
Marcel ten Wolde	Nederlandse Triathlon Bond
Willem van de Worp	Nederlandse Handboog Bond
Patrick Wouters	House of Sports
Robert Zandstra	Military Boekelo
Merijn Zeeman	Team Visma-Lease a Bike
Arthur Zuiderwijk	Southfields
Joost Zuure	Nederlandse Loterij
Pieke de Zwart	Atletiekunie

In de aanloop naar dit eindadvies hebben we aanvullend nog met een aantal personen gesproken. De gesprekken met betaaldvoetbalorganisaties zijn aanvullend gehouden op de kwalitatieve analyse.

Gesprekken met betaaldvoetbalorganisaties

Thijs van Es	FC Utrecht
Wilco van Schaik	NEC
Leon Annokkéé	Telstar

Gesprekken met experts

Joop Alberda	J. Alberda Advies en Beheer
Toon Gerbrands	NAC Breda
Jaap de Groot	Journalist
Hans Erik Tuijt	Adrenali.ne
Yun-Chi Tam	Ministerie van Financiën
Jaap Akerboom	Ministerie van Financiën

Gesprekken met VWS en NOC*NSF

Op verschillende momenten in het advies hebben we procesmatig gesproken met het ministerie van VWS en NOC*NSF. Tussendoor is eveneens gebruik gemaakt van de expertise van vertegenwoordigers van VWS en NOC*NSF in individuele gesprekken.

Dit is een uitgave van de Nederlandse Sportraad

Het advies is voorbereid door de Commissie Organisatie en financiering van de topsport, bestaande uit de volgende leden:

- Marjolein Bolhuis-Eijsvogel OLY, commissievoorzitter;
- Jiske Griffioen, drs. Elke Snijder en em. prof. mr. Bernard Wientjes, raadsleden;
- drs. Claudia Bokel OLY, strategisch raadsadviseur;
- prof. dr. Maarten van Bottenburg, prof. dr. Ruud Koning, prof. mr. Marjan Olfers, drs. Bert van Oostveen, dr. Hugo van der Poel en prof. dr. Dennis Vink, adviseurs;
- Tessa van der Velden LL.M., Lennart Langbroek MSc. en Borus van der Sar BA, secretariaat NLsportraad.

De Nederlandse Sportraad (NLsportraad) is een onafhankelijk adviesorgaan dat zich richt op het versterken van de betekenis van topsport, breedtesport en bewegen voor de samenleving.

De NLsportraad geeft adviezen over zowel sportspecifieke thema's als de relatie tussen sport en andere beleidsterreinen. Adviezen ontwikkelt de raad op transparante wijze samen met experts en ervaringsdeskundigen. Adviezen van de NLsportraad zijn vernieuwend, onderbouwd door onderzoek en uitvoerbaar.

www.nederlandse-sportraad.nl

Maart 2024 | NLsportraad 2024-02

Vormgeving: Things To Make And Do

Foto's via ANP foto